

SCENARIJ ZA PRIHODNOST – SAMOOSKRBA

Ekologija z varstvom okolja

Avtorici: Polona Fideršek
Lucija Božičko

Mentorica: Helena Topolovec
Somentor: Miran Železnik

ZAHVALA

Za pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge se zahvaljujema mentorjema Heleni Topolovec in Miranu Železniku, lektorici Saši Peršoh, učiteljici angleščine Ani Pejković za prevod v angleščino ter zaposlenim in učenkam ter učencem OŠ Žetale z družinami, ki so sodelovali pri anketiranju.

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	3
ABSTRACT	3
1 UVOD	5
1. 1 IZBOR IN CILJI RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	5
1.2 HIPOTEZE	6
1.3 PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH METOD	6
2 TEORETIČNI DEL	7
2.1 O SAMOOSKRBI	7
2.2 PREŽIVETJE NEKOČ IN DANES	7
2.3 PREDNOSTI IN SLABOSTI SAMOOSKRBE	8
2.4 VRSTE SAMOOSKRBE	8
2.5 PREHRANSKA SAMOOSKRBA	9
2.6 SAMOOSKRBA Z VODO	10
2.7 SAMOOSKRBA Z ENERGIJO	10
2.8 SAMOOSKRBA V SLOVENIJI	11
2.9 PREHRANSKA SAMOOSKRBA V SLOVENIJI OD 2000 DO 2020	11
2.10 STOPNJA SAMOOSKRBE Z ENERGIJO	12
2.11 STOPNJA SAMOOSKRBE Z VODO	13
2.12 O OBČINI ŽETALE	15
2.13 SAMOOSKRBA V OBČINI ŽETALE	15
3 RAZISKOVALNI DEL	17
3.1 IZVEDBA IN ANALIZA ANKETIRANJA	17
3.2 ZBIRANJE PODATKOV	17
3.3 REZULTATI IN ANALIZA	17
4 ZAKLJUČEK	27
5 VIRI	29
5.1 S SPLETA	29
5.2 KNJIŽNO GRADIVO	30
6 PRILOGE	31
6.1 ANKETNI VPRAŠALNIK	31
6.2 CENIK OSKRBE S PITNO VODO OD 1. 11. 2019 – OBČINA ŽETALE	36

KAZALO SLIK

Slika 1: Čebelji panj v okolici Žetal	5
Slika 2: Paša v Kočicah.....	9
Slika 3: Stopnja samooskrbe: kmetijski proizvod	11
Slika 4: Stopnja samooskrbe, 5-letni interval: kmetijski proizvod.....	12
Slika 5: Električna energija (GWh)	13
Slika 6: Lastno vodno zajetje v Kočicah 45	14
Slika 7: Povzetek statistike voda (1000 m ³) po: vrsta vode, leto	14
Slika 8: Občina Žetale	15
Slika 9: Sončne celice v Kočicah 47	16
Slika 10: Status članov gospodinjstva	17
Slika 11: Poznavanje samooskrbe.....	18
Slika 12: Ukvarjanje s samooskrbo	18
Slika 13: Ukvarjanje z vrstami samooskrbe	19
Slika 14: Površine, namenjene pridelavi sadja in zelenjave	20
Slika 15: Pridelava sadja in zelenjave – ovire.....	20
Slika 16: Površine, namenjene živinoreji	21
Slika 17: Živinoreja – ovire	21
Slika 18: Ukvarjanje s samooskrbo – časovno.....	22
Slika 19: Pridelava hrane – namen	22
Slika 20: Samooskrbnost po področjih.....	23
Slika 21: Lasten vir električne energije.....	23
Slika 22: Ogrevanje hiše	24
Slika 23: Ogrevanje vode	24
Slika 24: Uporaba vode	25
Slika 25: Zbiranje deževnice.....	26

KAZALO TABEL

Tabela 1: Stopnja samooskrbe	11
Tabela 2: Razmerje med porabo vode iz lastnega zajetja in vodovoda	26

POVZETEK

Danes aktualna tema bo v prihodnosti burila duhove, zato sva se odločili, da bova raziskali, kaj samooskrba sploh je in kolikšna je stopnja samooskrbe v Sloveniji in domačem okolišu v Žetalah.

Med prebiranjem literature sva izvedeli, da je samooskrba oskrba samega sebe s potrebščinami, ki so nujno potrebne za življenje. Raziskovali sva samooskrbna področja, in sicer prehransko samooskrbo, samooskrbo z vodo in energijo. Ugotovili sva, da Slovenija ni dovolj samooskrbna, zato uvažamo velike količine surovin in hrane. Stanje samooskrbe v letu 2020 pa se je v primerjavi z letom 2019 izboljšalo.

Nato sva razmišljali: »Kako pa smo samooskrbni v Žetalah?« Podatkov za Žetale na spletu ni bilo veliko in imeli sva razlog več, da samooskrbo v Žetalah raziščeva kar sami.

Osrednji del našinega raziskovanja je bila priprava anketnih vprašalnikov in anketiranje gospodinjstev.

Ugotovili sva, da je v Žetalah najbolj razširjena vrsta samooskrbe prehranska samooskrba, vendar občani nismo samooskrbni. Prav tako Žetalčani nismo nadpovprečno samooskrbni in večinoma ne oskrbujemo okolice.

Prijetno presenečeni sva bili ob ugotovitvi, da imamo Žetalčani interes za lastne energijske vire, kar je dober znak za življenje v prihodnosti. Veliko gospodinjstev ima lastna vodna zajetja, ki jih uporabljajo za vse svoje potrebe. Pogostejša pa so gospodinjstva, ki za svoje potrebe uporabljajo tudi vodo iz vodovoda, saj vodnega zajetja nimajo ali pa jim vodovod zagotavlja vodo, ki je primernejša za gospodinjstva opravila.

Med analiziranjem vprašalnikov naju je presenetil podatek, da se polovica anketiranih gospodinjstev ne ukvarja z živinorejo. Glede na površje sva namreč pričakovali, da se bo večina gospodinjstev ukvarjala s to gospodarsko dejavnostjo.

Ključne besede: samooskrba, stopnja samooskrbe, hrana, energija, voda, Žetale, Slovenija

ABSTRACT

Today's current topic will create agitation in the future and due to that fact, we have decided to explore the topic of self-sufficiency and its rate in Slovenia and our home surrounding in Žetale.

While studying the literature, we have learnt that the term self-sufficiency means supplying oneself with necessities crucial for life. We have investigated self-sufficient areas, which are: nutritional self-sufficiency and self-sufficiency with water and energy. We came to the conclusion that Slovenia is not self-sufficient enough and for that reason we import great quantities of raw materials and food. Comparison of the state of self-sufficiency in years 2019 and 2020 shows improvement in the latter.

Then we have thought of the following: »How self-sufficient are we in Žetale? « We could not find a lot of information online and because of that we have had another reason to explore the topic by ourselves.

The main part of our research has been the preparation of survey questionnaires and surveying households.

We have determined that the most prevalent type of self-sufficiency in Žetale is the nutritional one but the citizens are not self-sufficient and by that fact follows that we are not above average self-sufficient and we mostly do not supply the surroundings.

We were pleasantly surprised to find out that people in Žetale are interested in individual energy sources, which is a good sign for life in the future. Many households have its own water reservoir that they use for their own purposes. More common are the households that also use the water from the water distribution system, since we do not have our own water reservoir or the water from the water distribution system is more appropriate for household chores.

While analysing the questionnaires we were surprised by the fact that one half of interviewed households is not involved in animal husbandry. Based on the surface we have expected the majority of households to be involved in animal husbandry.

Key words: self-sufficiency, rate of self-sufficiency, food, energy, water, Žetale, Slovenia

1 UVOD

1. 1 IZBOR IN CILJI RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Samooskrba je oskrba samega sebe s potrebščinami (hrana, voda, energija), ki so nujno potrebne za življenje. Vrste samooskrbe so: prehranska samooskrba, samooskrba z električno in toplotno energijo ter samooskrba z vodo.

S samooskrbo se ukvarja vedno večji delež populacije, saj se ljudje želijo prehranjevati zdravo in s kakovostno hrano. Samooskrbni postajajo tudi zaradi cen energentov in vode, hkrati pa želijo biti neodvisni potrošniki. Kljub vsemu naštetemu se nekateri ne zmorejo ukvarjati s samooskrbo, saj jim zaradi službe zmanjka časa, nimajo znanja, so omejeni s površino, z neugodno prstjo. Nekoč je bilo prebivalstvo zelo samooskrbno, saj so si morali sami pridelati hrano, najti/narediti vodni in toplotni vir. Bili so odvisni od samooskrbe, v času tehnološkega razvoja pa smo delo in življenje poenostavili. Stalnica življenja so postale industrija, trgovina in potrošništvo. V prihodnosti bodo podnebne spremembe in globalno segrevanje spet privedle do tega, da bomo v večji meri odvisni od samooskrbe. To se že kaže v današnjem času, ko nam različne naravne in gospodarske spremembe otežujejo življenje.

Ko sva se odločili za raziskovalno nalogo, sva želeli izvedeti, kolikšen je delež prebivalstva v občini Žetale, ki se ukvarja s samooskrbo, na katerih področjih je samooskrba najbolj udejanjena, kateri pogoji morajo biti za to izvršeni, kolikšen delež površin je namenjen samooskrbi v občini Žetale in kaj vpliva na izvajanje vrst samooskrbe. Zanimalo naju je tudi, če ljudje sploh vedo, kaj je samooskrba, če za njo slišijo prvič ali so o njej že kdaj tudi raziskovali.

Ker živiva na območju Haloz in dokaj strmih površin, naju je predvsem zanimala samooskrba na področju prehrane, manj poudarka pa sva namenili raziskovanju samooskrbe z vodo in energijo (električna in toplotna energija). Vključili sva tista področja, s katerimi se občani na področju prehranske samooskrbe glede na naravne danosti ukvarjajo. Ena izmed zanimivejših samooskrb je samooskrba z medom. Izvedeli sva, da se vedno več ljudi ukvarja s pridelavo medu, meniva pa, da bo ta vrsta samooskrbe v prihodnosti prevladovala pri nas in po svetu, saj je zelo pomembna tudi zaradi drugih področij samooskrbe (npr. sadjarstvo).

Slika 1: Čebelji panj v okolici Žetal.

1.2 HIPOTEZE

Za nadaljevanje dela sva si na začetku raziskovanja postavili hipoteze. Nato sva pridobili potrebne informacije, na podlagi katerih sva jih ovrgli oz. potrdili.

Hipoteza 1: V večini žetalskih gospodinjstev se poleg redne zaposlitve ukvarjajo z različnimi področji prehranske samooskrbe.

Hipoteza 2: Prebivalci Žetal so nadpovprečno samooskrbni na področju prehranske samooskrbe in oskrbujejo okolico, manj pa so samooskrbni z vodo in energijo.

Hipoteza 3: Žetalska gospodinjstva večinoma nimajo lastnih energijskih virov in interesa zanje.

Hipoteza 4: Večina gospodinjstev ima lastna vodna zajetja, ki jih aktivno uporabljajo.

1.3 PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH METOD

Pri raziskovalnem delu sva uporabili naslednje metode:

- delo z literaturo,
- anketiranje družin učencev OŠ Žetale ter nekaterih zaposlenih na OŠ Žetale,
- analiziranje podatkov.

Literaturo sva poiskali na spletu, v Knjižnici Ivana Potrča Ptuj pa sva si izposodili knjigo Boštjana Videmška Plan B. Gradivo, ki sva ga uporabili za pridobitev podatkov, sva navedli v razdelku Viri. Največ podatkov o samooskrbi sva našli na Statističnem uradu Republike Slovenije in na različnih spletnih straneh.

Izvedli sva anketiranje gospodinjstev, saj sva želeli pridobiti podatke o stanju samooskrbe gospodinjstev v Žetalah.

Po končanem anketiranju sva podatke analizirali, jih oblikovali z grafi in zapisali informacije o pridobljenih podatkih.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 O SAMOOSKRBI

Med mnogimi definicijami samooskrbe je ena izmed njih tudi v SSKJ in se glasi, da se je samooskrba oskrba samega sebe.

Samooskrba je oskrba samega sebe s potrebščinami, ki so nujno potrebne za življenje. Pri tem izpostavimo tri temeljna področja: voda, hrana in energija.

Seveda pa skrb zase ni sinonim za samozadovoljstvo ali sebičnost, samooskrba pomeni, da skrbiš zase, da si lahko zdrav, opravljaš svoje delo, pomagaš in skrbiš za druge ter lahko narediš vse, kar potrebuješ in želiš doseči v dnevu, življenju.

2.2 PREŽIVETJE NEKOČ IN DANES

V članku Kako začeti s samooskrbo? je prof. ddr. Ana Vovk Korže (2021) povedala: »Če pogledamo v preteklost, so preživela ljudstva, ki so bila samooskrbna, pomembne so bile voda, hrana in energija. Tisti, ki so zaradi različnih razlogov izgubili samooskrbo, so izumrli, tako da je povezava med samooskrbo in preživetjem zelo močna, bolj, kot si mislimo danes v tem globalnem svetu, ko je prav globalizem za ceno kapitala odvzel priložnosti samooskrbe.«

Vovk Korže (2021) je še dodala: »S tem ko smo padli v izkoriščevalski globalizem, smo na eni strani podprli izkoriščanje slabo plačane delovne sile zlasti iz Afrike in Azije, na drugi strani pa sebi odvzeli priložnosti biti aktivno vključeni v kreiranje svojega življenja. Samooskrba ni le biti sit, ampak znati poskrbeti zase v vseh vidikih, tako fizičnih kot duhovnih. Da pa je danes nujno, da mislimo na samooskrbo, izhaja iz dejstva, da je vse težje pridelati hrano, naravni pogoji so vse bolj zahtevni, vse več ljudi živi na našem planetu, ker je ponudba hrane predvsem vezana na konvencionalno pridelavo, ki je zelo vprašljive kakovosti, je še tako zelo pomembno imeti svoj kos zemlje, kjer uresničuješ tako fizične, telesne potrebe, kot že rečeno, tudi duhovne, kot je povezava z naravo.«

2.3 PREDNOSTI IN SLABOSTI SAMOOSKRBE

Stara ljudska modrost pravi, da vedno obstajata dve plati – dobra in slaba. Tako je tudi s samooskrbo.

Med prednosti samooskrbe lahko štejemo: biotsko raznovrstnost, uporabo okolju prijaznih virov (obnovljivi viri), varčevanje s surovinami in z denarjem, manjša odvisnost od tujega trga, kakovostnejši in bolj sveži izdelki, sadje, zelenjava, mogoč dober zaslužek ... In še bi lahko naštevali, da pa bi res razumeli, kako je vplivala in še danes vpliva samooskrba na življenje, moramo poznati tudi slabosti, ki jih lahko samooskrba prinese s seboj.

Glavne slabosti samooskrbe so: manjši zaslužek večjih uvoznikov in trgovin (v današnjem času zmanjšanje zaslužka ni sprejemljivo, saj je velik kapital izrednega pomena za družbo), propad nekaterih proizvajalcev izdelkov in storitev, manjša konkurenčnost na trgu, več porabljenega časa ...

Kljub vsem prednostim in slabostim, med katerimi prevladujejo dobre stvari, je stopnja samooskrbe v svetu prenizka. »Človeštvo je v globalnem smislu možno radikalnih zasukov,« je v enem izmed intervjujev povedala slovenska klimatologinja in profesorica Lučka Kajfež Bogataj. Ob teh optimističnih napovedih Lučke K. Bogataj lahko verjamemo, da se bo tudi stopnja samooskrbe nekoč zvišala in da bo vsak narod skrbel zase. Trenutne razmere (izbruh covid-19 ter vojna med Rusijo in Ukrajino) so pokazale, kako pomembna je neodvisnost človeka. Kriza, ki jo je povzročil izbruh koronavirusa, je povzročila porast cen hrane in surovin, nekateri ljudje niso zmogli več kupovati osnovnih potrebščin (brezposelnost, pomanjkanje denarja), plačevati elektrike, telekomunikacije, odvoza komunalnih odpadkov ..., samooskrbni pa tudi niso bili, saj današnje življenje temelji na potrošništvu. Tu lahko vidimo, kako velik in pozitiven vpliv bi imela samooskrba na ljudi danes. Z globalnega vidika, ki ga je med drugim pod drobnogled postavila vojna med Ukrajino in Rusijo, je moč opaziti, da tudi velike sile sveta niso samooskrbne. To se kaže predvsem v oskrbi s surovinami (nafta in plin) in hrano. Cene omenjenih surovin so zaradi vojne in epidemije doživele po celem svetu sunkovit skok.

Kljub težkim preizkušnjam življenja nam je čas epidemije prinesel tudi spremembe. Pozitivne spremembe. Vse več ljudi je ostajalo doma in začeli so se ukvarjati z vzgajanjem rastlin, s pridelavo sadja in zelenjave. Nekateri so se začeli ukvarjati celo z živinorejo (tisti, ki imajo izpolnjene pogoje za to dejavnost). Veliko ljudi je začelo pripravljati hrano doma. To je velik korak na poti do samooskrbe in kot je rekel Neil Armstrong: »To je majhen korak za človeka, a velik skok za človeštvo.«

V knjigi dolgoletnega novinarskega poročevalca Boštjana Videmška Plan B lahko preberemo o tem, kako si lahko Kitajska kot totalitarna in kapitalistično-komunistična država absolutnega nadzora privoščila oskrbovati svet s surovinami in izdelki. To prebivalci v državi hitrega razvoja tehnologije precej dobro udeležajo, njihov glavni cilj pa je Evropa, za katero menijo, da je najzahtevnejši trg. Po napovedih, ki jih je poudaril vase trdno prepričan mladi kitajski poslovnež Lee, bo Kitajski uspelo v nekaj letih pridobiti in oskrbovati evropski trg, saj menijo, da če so uspeli prepričati Italijane, bodo uspeli tudi v preostali Evropi. Kot pa je zapisal Boštjan Videmšek, bo moč videti izredno visoko postransko škodo (pre)hitrega razvoja tehnologije, ki pa bo v jutrišnjem svetu najizrazitejša na današnjem Kitajskem.

2.4 VRSTE SAMOOSKRBE

Samooskrba zajema širok spekter dejavnosti na različnih ravneh. Prav zaradi teh ravni, pri katerih človek potrebuje samooskrbo, se je razvilo zelo veliko vrst samooskrbe. Te so: samooskrba z električno energijo, lokalno prehrano, vodo, mlekom, mesom, zelenjavo, s sadjem, z jajci, s krompirjem, z žiti, vinom, medom, oljem, s hmeljem ...

Urška Košenina je v enem izmed člankov na temo samooskrbe s hrano povedala, da lahko rečemo, da gre za samooskrbo takrat, ko bomo razumeli, kako dragoceni sta oznaki lokalno in sezonsko.

(Košenina, 2016)

2.5 PREHRANSKA SAMOOSKRBA

Lokalna prehranska samooskrba izkorišča lokalne danosti in vključuje lokalno prebivalstvo v vse procese proizvodnje hrane. Pri tem se zadovoljijo temeljne človekove potrebe, zmanjša pa se tudi odvisnost od drugih.

Samooskrba s sadjem in z zelenjavo temelji na pridobitvi lokalne in sveže zelenjave ter sadja s pomočjo rastlin. Podnebne spremembe, ki so prisotne vse od nastanka Zemlje, so se začele v veliki meri kazati od leta 2000 naprej. Posledica teh pa so pozebe in suše. Vpliv pozebe na rastline lahko preprečimo z oroševanjem pred začetkom pozeb, ki pa so v zadnjem času pogoste v spomladanskih mesecih, ko vse brsti; vpliv suše v poletnih mesecih pa lahko omilimo z umetnim namakanjem in zalivanjem. Ti dve metodi sta se skozi čas pokazali za učinkoviti, saj smo s tem ohranili kar konkreten delež sadja in zelenjave. Da pa pozeba in suša ne bi vplivali na pridelek, lahko posadimo prezimne rastline in takšne, ki dobro prenašajo sunkovite spremembe temperatur.

Mesno samooskrbni smo, kadar vzredimo, zakoljemo žival ali pa kupimo lokalno meso ter ga nato porabimo. S tem pridobimo beljakovine, ki jih človek potrebuje za življenje, hkrati pa ohranjamo prehranjevalni splet narave. Mesno samooskrbni pa smo lahko z različnimi vrstami mesa, kot so: govedina, svinjina, perutnina, jagnjetina, ribje, konjsko, kozje, zajčje meso ... Perutnine pa ne uporabljamo le za meso, temveč tudi za pridobivanje jajc. Tudi teh je kar nekaj vrst, to so: kokošja, prepeličja, račja, puranja, gosja in nojeva jajca.

Samooskrba z mlekom temelji na pridobivanju mleka od krav ali pa od drugih živali (ovce, koze ...) in na izdelavi mlečnih izdelkov. Iz mleka lahko izdelamo mlečne izdelke: jogurte, sire, kefir, maslo, smetano, sirotko ... Z mlekom samooskrbne so tudi doječe matere, ki hranijo novorojenčka s svojim mlekom in ne posežejo po uporabi kupljenega mleka v prahu za novorojenčke.

Slika 2: Paša v Kočicah.

Vino je surovina, ki krepi kulinariko v svetovnem merilu, pridelava pa se iz različnih vrst grozdja. Z vinom smo lahko samooskrbni, ko imamo svoj vinograd (vinogradi po navadi ležijo na gričevnatih pobočjih, kar predstavlja izrazito drago pridelavo, vendar omogoča kakovosten pridelek grozdja) in grozdne trse ter iz grozdja iztisnemo sok, ki mu nato dodamo »dušo« s fermentacijo in staranjem.

Kadar govorimo o samooskrbi z oljem, vključimo vanjo več vrst olja, ki jih pridelamo ali pa kupimo pri lokalnem pridelovalcu. Vrste olj, ki jih lahko pridelujemo, so: olivno, bučno, orehovo, mandljevo, avokadovo, laneno, sezamovo, kokosovo, konoplino olje in olje črne kumine. Oljkarstvo je pri nas omejeno na slovensko Istro, kjer ima zelo dolgo tradicijo, v manjši meri se razširja še na del Goriških Brd in Goriškega. V vzhodni Sloveniji in Prekmurju lahko izpostavimo pridelavo bučnega olja iz bučnic, ki jih pridobimo iz buč z njiv. Nekateri imajo v ta namen posajenih več hektarjev njiv z bučami, da lahko pridelajo bučno olje. Pogosto pa bučna semena tudi sušijo in uporabijo kot prigrizek ali dodatek k jedem. Manj pogosta je pridelava orehovega, mandljevega, avokadovega, lanenega, sezamovega, kokosovega olja, saj surovine zanje v Sloveniji večinoma ne uspevajo.

Samooskrbni z žiti in rižem smo, kadar pridelujemo žita in riž (riž ni značilen za Slovenijo zaradi naravnogeografskih dejavnikov). Žita predstavljajo najpomembnejši del poljedelske pridelave v Sloveniji. Porabijo se predvsem za krmo in prehrano. Med žiti prevladujeta predvsem kuzuza in pšenica, ko govorimo o prehrani ljudi. Za njima pa še sledijo: oves, pira, ajda, ječmen, proso in rž. Iz žit se za prehrano uporablja predvsem moka, iz katere pripravimo končne jedi. Najbolj pogosta pa je uporaba pšenične, koruzne in ajdove moke, ki jo lahko uporabimo za peko kruha in peciva, pripravo žgancev, močnika, testenin ...

Samooskrba z medom je vrsta samooskrbe, pri kateri vzgajamo in skrbimo za medonosne čebele, ki izdelajo medicino ali mano, ki jo nato obdelajo, zgostijo in primešajo izločke lastnih žlez. Nastali med skladiščijo v satju. Čebelarji med nato centrifugirajo in pretočijo v kozarce. Poznamo več vrst medu: akacijev, ajdov, cvetlični, regratov, repični, sončnični, smrekov, hojev, gozdni, lipov in kostanjev med. Med nam lahko pomaga pri prehladih, uporabimo ga za prehrano, ustvarjalke medu – čebele – pa imajo mnogo večji pomen, ki so ga poznali že leta 1949, ko je Albert Einstein posvaril ljudi in povedal: »Ko bo izginila čebela z obličja Zemlje, bo človek preživel le še štiri leta, saj ko ni več čebel, ni več oprasovanja, ni več rastlin, ni več živali, ni več ljudi ...«

(Čebelarska zveza Slovenije, b. d.)

O samooskrbi s soljo govorimo, ko pridobivamo sol iz solin. Solni pridelek pa je odvisen le od narave (sonce, veter, morje) in solinarjev. Pridobivanje soli je v Sloveniji prisotno na Primorskem, kjer pridobivajo sol pod imenom Piranska sol. Pridobijo jo po tradicionalnem postopku, ki je star več kot 700 let, in s tradicionalnimi orodji. Osnovni proces nastanka soli je naravna kristalizacija na solnih poljih, kjer solinarji pobirajo sol na nekaj milimetrov debeli podlagi petole. Piranska sol ima zaščito označbe porekla – ZOP.

(SOLINE Pridelava soli d.o.o., b. d.)

Samooskrba s sladkorno peso je vrsta samooskrbe, kjer pridelujemo sladkorno peso. Leta 2006 se je pridelava sladkorne pese v Sloveniji ukinila (zaradi Evropske unije), ponovno pa so jo obudili v letu 2017, ko so sladkorno peso po dobrem desetletju znova posejali. Do leta 2006 je sladkorno peso predelovala Tovarna sladkorja Ormož, danes takšne tovarne, ki bi predelovala sladkorno peso, ni, odgovorni pa ugotavljajo, da je bilo zaprtje tovarne, ki je predelovala sladkorno peso, napaka.

S hmeljem smo samooskrbni, kadar pridelujemo hmelj, ki ga lahko uporabimo za izdelavo alkoholnih pijač in tudi za prehrano. Hmeljarstvo ima v Sloveniji dolgoletno tradicijo. Je ena najbolj prepoznavnih pokrajinskih značilnosti in dejavnosti vzhodne in jugovzhodne Slovenije.

2.6 SAMOOSKRBA Z VODO

Samooskrbni z vodo lahko postanemo z zbiranjem deževnice in uporabe lastnega zajetja pitne vode. To vodo lahko uporabimo za pranje avtomobila, zalivanje, namakanje rastlin, oroševanje, v gospodinjstvih ... Z vodno samooskrbo smo okolju prijazni, hkrati pa lahko prihranimo nekaj denarja.

2.7 SAMOOSKRBA Z ENERGIJO

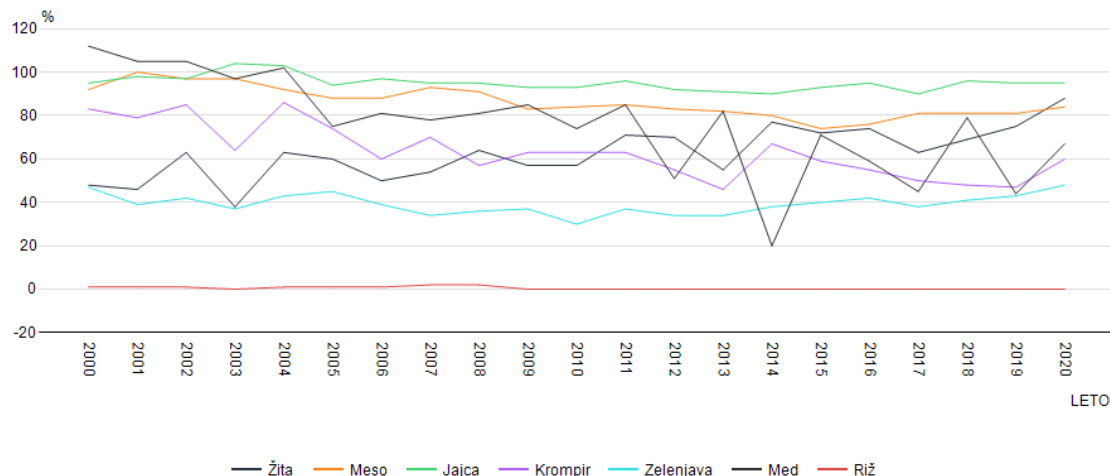
Z energijo smo samooskrbni, kadar s pomočjo energentov (obnovljivi, neobnovljivi viri) pridobimo energijo, ki je lahko električna ali pa toplotna. Električno energijo uporabljamo za ogrevanje, razsvetljavo,

električne naprave ..., toplotno energijo pa uporabljamo predvsem za ogrevanje objektov in vode (solarni sistem, toplotna črpalka, elektrika, drva, sekanci, peleti, plin, kurilno olje ...), lahko pa jo izkoristimo tudi v prid živih bitij in tako vzgojimo tudi živali.

2.8 SAMOOSKRBA V SLOVENIJI

Slovenija je vodnata, gozdnata dežela, ki ima na površini 20.273 km² dobre pogoje za samooskrbo.

2.9 PREHRANSKA SAMOOSKRBA V SLOVENIJI OD 2000 DO 2020

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Slika 3: Stopnja samooskrbe: kmetijski proizvod.

Samooskrba in poraba energije ter hrane sta tesno prepletena dejavnika. Na podlagi teh podatkov sva ugotovili, da je povprečni prebivalec Slovenije v letu 2020 porabil za prehrano povprečno 129 kg sadja, 119 kg zelenjave, 116 kg žit, 88 kg mesa, 64 kg krompirja, 10 kg jajc in 1 kg medu, kar je 10 kilogramov zelenjave in 40 kilogramov sadja na prebivalca več kot pa v letu 2015. Poraba mesa pa je v letih 2015 in 2020 ostala enaka.

(SiStat, b. d.)

V Sloveniji so bile stopnje samooskrbe s hrano v letu 2020 višje kot pa v letu 2019 tako pri rastlinskih kot pri živalskih bilancah.

Tabela 1: Stopnja samooskrbe.

STOPNJA SAMOOSKRBE	%	ZVIŠANJE SAMOOSKRBE (%)
S sadjem	36	6
Z zelenjavo	48	5
S krompirjem	60	13
Z žiti	88	13

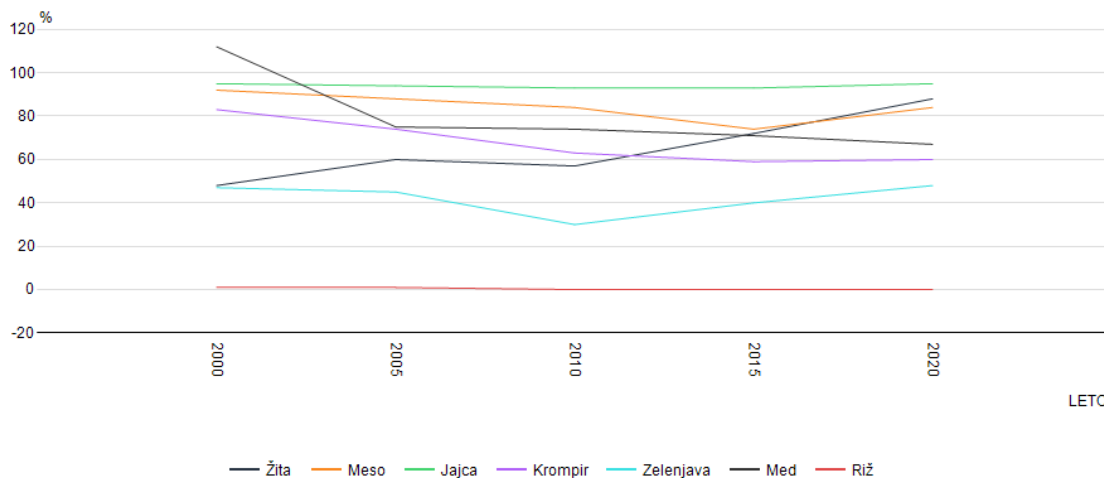
Z medom	67	23
Z mesom	84	3
Z jajci	95	Enaka kot v letu 2019

Samooskrba s hrano v Sloveniji z leti ponekod pada, ponekod pa narašča. Na Grafu 1 se vidi močan padec preskrbe z žiti. Stopnja samooskrbe z zelenjavo in s krompirjem je nizka, nikoli ne seže krepko čez 50 %, stanje pa se je v zadnjih 20 letih slabšalo. Glede na podatke izpred zadnjih 20-ih let lahko sklepamo, da Slovenija s hrano ni samozadostna in samooskrbna. Večina hrane, predvsem zelenjave, mesa in krompirja, temelji na uvozu.

(SiStat, b. d.)

Po podatkih Statističnega urada smo leta 2019 uvozili slabih 9 tisoč ton solate, od tega kar 80 % iz Italije, od koder je velik del uvožene zelenjave, na primer skoraj ves uvožen radič, 92 % špinače, 87 % zelene, 65 % fižola in prav toliko uvoženih jajčevcev. Dobro smo samooskrbni pri perutnini in govejem mesu. Kljub temu smo lani predvsem iz Italije, s Češke in Poljske uvozili več kot 20 tisoč ton govejega mesa ter slabih 22 tisoč ton perutnine, ki k nam pride pretežno s Hrvaške, Poljske, iz Avstrije itd.

(Stanje samooskrbe, 2020)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Slika 4: Stopnja samooskrbe, 5-letni interval: kmetijski proizvod.

2.10 STOPNJA SAMOOSKRBE Z ENERGIJO

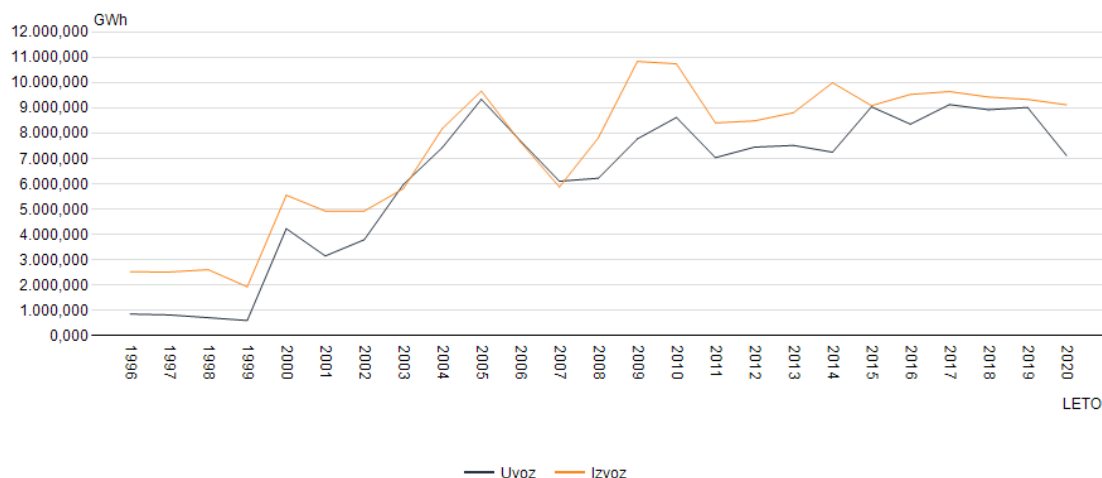
Domača proizvodnja energije v Sloveniji je v letu 2020 znašala več kot 153.000 TJ; bila je za 4 % večja kot v letu 2019. 45 % te energije je bilo jedrske, 31 % je bilo pridobljenih iz obnovljivih virov energije (skupaj s hidroenergijo), skoraj 24 % pa iz premoga; iz preostalih virov je bilo proizvedene 0,1 % te energije. Z domačimi viri energije je Slovenija zadovoljila več kot 55 % potreb po energiji, preostala potrebna količina pa je bila zagotovljena iz uvoza.

V strukturi oskrbe z energijo so tudi v letu 2020 prevladovali naftni proizvodi, katerih delež je bil 29-odstoten; delež jedrske energije je znašal 25 %, delež energije iz obnovljivih virov (vključno s hidroenergijo) 19 %, delež premoga 16 % in delež zemeljskega plina 11 %.

Najbolj se je glede na leto 2019 zmanjšala raba energije v prometu (za več kot 18 %).

(SURS, b. d.)

Glede na samooskrbo z električno energijo je Slovenija z njo na dobri poti. Stanje res ni samozadostno, vendar si v Sloveniji zagotovimo več kot polovico energije, primanjkljaj pridobimo z uvozom, ki pa je glede na graf skoraj za petami izvozu. Situacija je v primerjavi s samooskrbo s hrano malce boljša, vendar pa tudi v tej kategoriji Slovenija ni dovolj samooskrbna.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Slika 5: Električna energija (GWh).

2.11 STOPNJA SAMOOSKRBE Z VODO

S kar 27.000 km površinskimi vodotoki se Slovenija uvršča med vodne dežele. Čistost in številnost vod jo uvršča med sam vrh najbogatejših držav. Prebivalci Slovenije za pridobitev vode uporabljajo javni vodotok, veliko pa je takih, ki imajo lastna zajetja vode. Ti vodo pridobivajo s pomočjo vrtin/vodnjakov, vodotokov/površinskih virov, padavinske vode/kapnice ..., uporabijo pa jo za pitje, osebno higieno, pripravo jedi, vzdrževanje čistoče, živali ...

V Nacionalnem laboratoriju za zdravje, okolje in hrano ocenjujejo, da se v Sloveniji z vodo iz zasebnih vodnih zajetij oskrbuje okoli 140.000 prebivalcev, ki pa so morali pridobiti ustrezno dovoljenje za lastno vodno zajetje.

(NLZOH, b. d.)

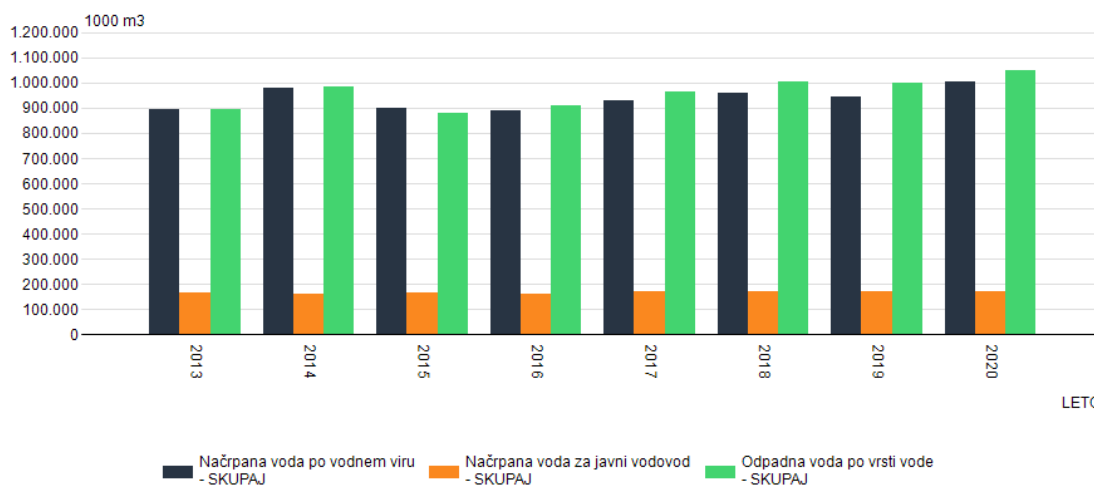
Po aktualnih podatkih je prebivalcev Slovenije 2.108.708, povprečno število članov na slovensko gospodinjstvo pa je 2,41, kar pomeni, da ima zasebno vodno zajetje 6,6 % slovenskih gospodinjstev. (SURS, b. d.)

Slika 6: Lastno vodno zajetje v Kočicah 45.

Glede na graf, ki prikazuje stanje vod, lahko rečemo, da načrpamo več vode, kot se je uporabi za javni vodovod. Hkrati pa proizvedemo približno enako ali pa več odpadnih voda, kot jih načrpamo iz vodnih virov. Geografsko stanje Slovenije nakazuje, da je Slovenija vodna država, kar nam potrjujejo tudi ti podatki. Smo samooskrbni z vodo, saj načrpamo več vode, kot je porabimo. V primerjavi z ostalo Evropo lahko rečemo, da imamo v Sloveniji čiste vode, kar nam omogočajo kratki toki voda, ki tečejo po Sloveniji. (SURS, b. d.)

Povzetek statistike voda (1000 m³) po: VRSTA VODE , LETO.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Slika 7: Povzetek statistike voda (1000 m³) po: vrsta vode, leto.

2.12 O OBČINI ŽETALE

Podravska občina Žetale, ki zavzema 38 km², leži v jugovzhodnem delu gozdnatih Haloz. S svojo površino se uvršča na 154. mesto med slovenskimi občinami in je imela v letu 2021 pribl. 1300 prebivalcev. Površje v Žetalah je izredno razgibano, prevladujejo pa strma pobočja. Vrhovi se vzpenjajo tudi nad 400 m. V večini se delovno aktivno prebivalstvo ukvarja s kmetijstvom (predvsem z živinorejo), gozdarstvom in pa tudi s trgovino in z gradbeništvom. V občini je bilo v letu 2021 489 gospodinjstev, med katerimi je veliko enočlanskih gospodinjstev. Večinoma so to prebivalci, ki imajo v Žetalah vikende. Veliko je tudi dvočlanskih in štiričlanskih gospodinjstev, prevladujejo pa štiričlanske družine. V letu 2021 je bilo povprečno število članov gospodinjstva 2,7.

(SURS, b. d.)

Slika 8: Občina Žetale.

2.13 SAMOOSKRBA V OBČINI ŽETALE

V Žetalah se s prehransko samooskrbo ukvarja veliko občanov, kar je pokazala tudi izvedena anketa. Če se zapeljemo skozi Žetale, lahko opazimo, da ima kar nekaj gospodinjstev postavljene sončne celice, ki omogočajo samooskrbo z energijo. Veliko prebivalcev ima tudi lastna zajetja pitne vode. Glede na razpoložljivost delovnih mest so prebivalci zaposleni v drugih krajih, predvsem v bližnjih mestih, kot so Ptuj, Maribor in Celje. Kljub odhodu na delo v mesta pa imamo v občini ljudi, ki se ukvarjajo s samooskrbo tudi v turistične namene in za prodajo – Kmečki turizem Darinka Kodrič, Vinogradništvo Plajnšek, Sadjarstvo Ber.

Tudi občina na različne načine spodbuja občane k samooskrbi, vendar bi lahko vsi (občina in občani) storili korak več, da bi se samooskrba še bolj promovirala in udeleževala. Dobre prakse, ki so že organizirane v podporo samooskrbi, so stojni krožek, društvo podeželskih žena ...

Razvili pa bi lahko še marsikatero samooskrbno področje, predvsem s hrano in z energijo, npr. uporaba sončnih celic.

Iz knjige Boštjana Videmška Plan B izvemo, da predstavljata sonce in veter zanesljiv, trden, poceni in v celoti obnovljiv vir energije, ki je prijazen do narave. Dokaz tega je Tilos, prvi energetska samooskrbni otok v Sredozemlju s 100-odstotno obnovljivimi viri energije.

Slika 9: Sončne celice v Kočicah 47.

Pomembno pa ni le udejanjenje samooskrbe, temveč tudi pojasnjevanje ljudem, kako tovrstna ravnanja ugodno vplivajo nanje, njihova življenja in na življenje na našem planetu. Tako bi lažje vnesli v življenje trajnostne načine gospodarjenja.

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 IZVEDBA IN ANALIZA ANKETIRANJA

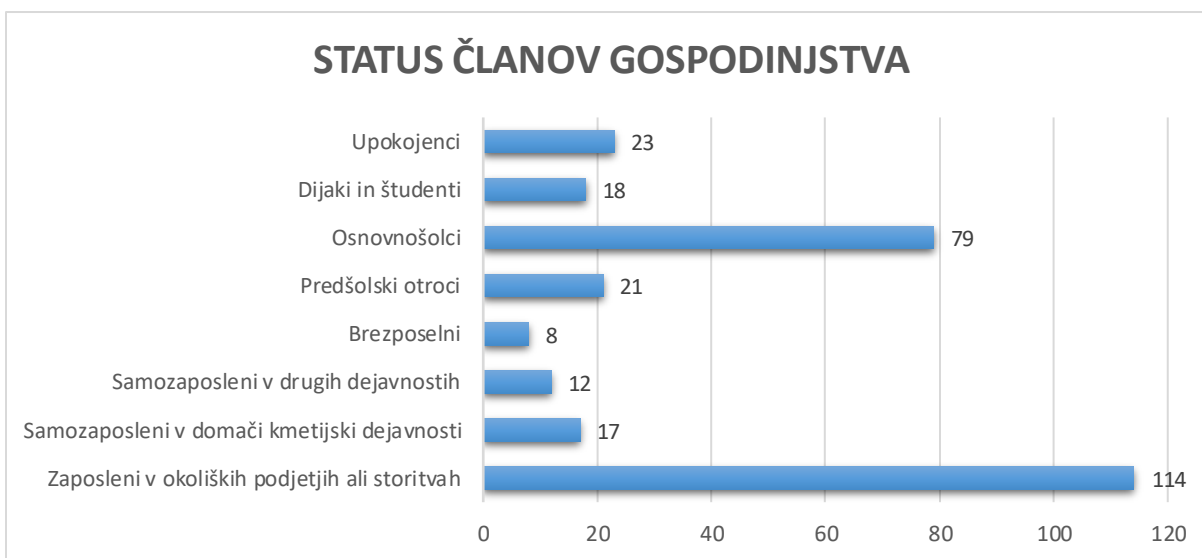
Osrednji del raziskovalnega dela je bila izdelava anketnih vprašalnikov. Te sva v fizični obliki razdelili med 78 gospodinjstev. Fizično obliko anketnih vprašalnikov sva izbrali zaradi večje zanesljivosti odziva, saj veliko podatkov kaže, da je pri spletnem anketiranju odziv slabši. Vrnjenih sva dobili 65 anketnih vprašalnikov, kar pomeni 83 % odzivnosti in z rezultatom sva bili zelo zadovoljni. Hvaležni sva, da so se občani Žetel odzvali v tolikšnem številu.

3.2 ZBIRANJE PODATKOV

Anketne vprašalnike sva razdelili 15. februarja 2022, zbirali pa sva jih do 21. februarja 2022. Ko sva rešene anketne vprašalnike prejeli, sva se lotili analize. Podatke sva vpisovali v preglednice programa Excel, ki nama je omogočil izdelavo grafov, izračune povprečij, štetje podatkov ... S pomočjo programa Excel sva lažje prišli do ugotovitev, potrebnih za nadaljevanje naloge.

3.3 REZULTATI IN ANALIZA

Vprašanje št. 1: V tabelo vpišite število članov vašega gospodinjstva glede na status.

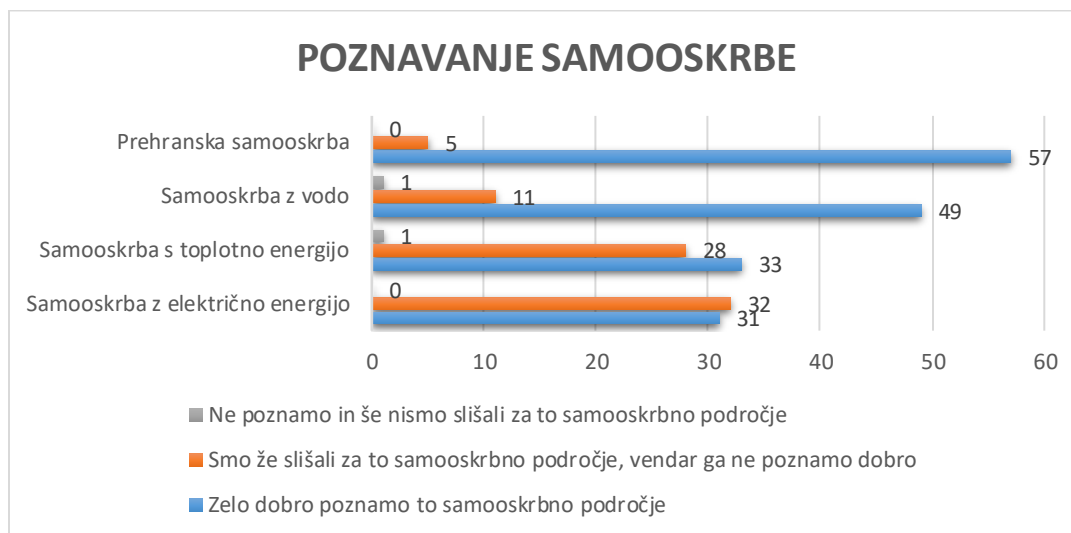

Slika 10: Status članov gospodinjstva.

Anketirali sva 65 gospodinjstev, glede na povprečje so v gospodinjstvu 4 člani.

V večini anketiranih gospodinjstev je vsaj ena oseba zaposlena, prav tako pa se skoraj v vsakem izmed gospodinjstev otrok izobražuje v osnovni šoli. Podatek o zaposlenih v podjetjih ali storitvah nam pove, da je vedno manj samozaposlenih v domači kmetijski dejavnosti.

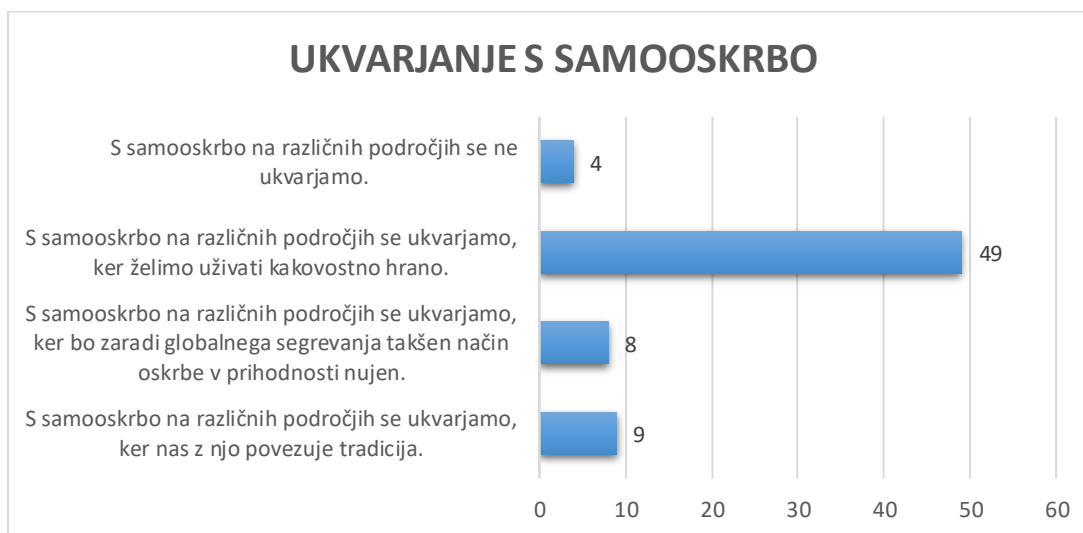
Vprašanje št. 2: Kakšno je vaše poznavanje področij samooskrbe? S križcem označite, kar najbolj velja za vas.

Slika 11: Poznavanje samooskrbe.

Zelo dobro poznani vrsti samooskrbe sta prehranska samooskrba in samooskrba z vodo. Poznavanje energijske oskrbe je precej slabše od prej omenjenih, na kar vplivajo naravne danosti in delež promoviranja teh vrst samooskrbe.

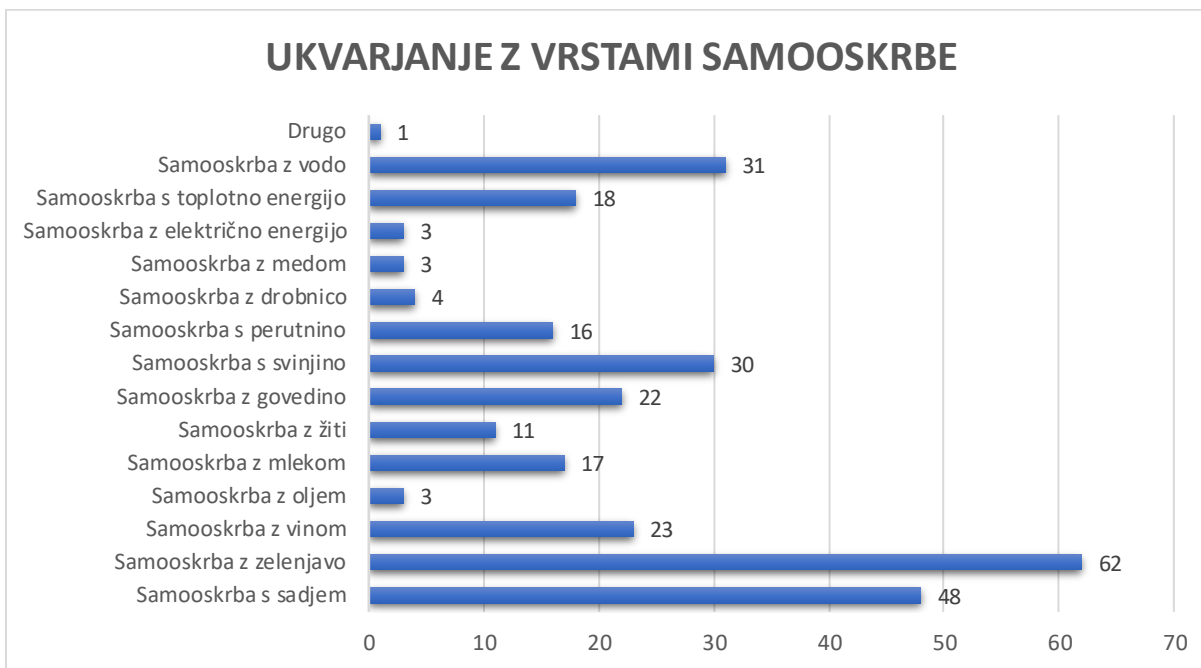
Vprašanje št. 3: Se ukvarjate s samooskrbo na različnih področjih in zakaj? Obkrožite trditev, ki najbolj velja za vas.

Slika 12: Ukvarjanje s samooskrbo.

Večina se s samooskrbo ukvarja, ker želijo uživati kakovostno hrano, kar je pozitiven podatek, da ljudje želijo vedeti, kaj jedo. V precej manjši meri vplivata na ukvarjanje s samooskrbo tradicija in globalno segrevanje.

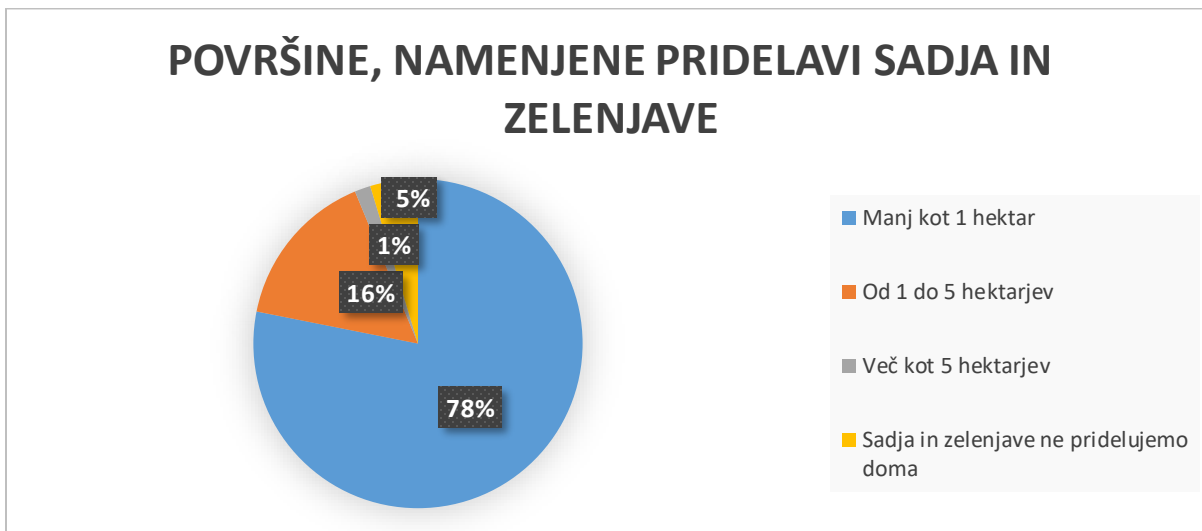
Vprašanje št. 4: S katerimi vrstami samooskrbe se ukvarjate doma? Lahko obkrožite več odgovorov.

Slika 13: Ukvarjanje z vrstami samooskrbe.

Najbolj razširjena vrsta samooskrbe v Žetalah je prehranska samooskrba, natančneje samooskrba s sadjem in zelenjavo. S samooskrbo z zelenjavo se od 65 anketiranih ukvarja kar 62 gospodinjstev, s samooskrbo s sadjem 48, kar pomeni, da so občani s tema področjema delno ali večinoma samooskrbni. Glede na slovensko povprečje samooskrbe z zelenjavo (50 %) so gospodinjstva v Žetalah z zelenjavo zelo dobro samooskrbna. Samooskrbi s sadjem in zelenjavo sledijo samooskrba z vodo in mesom, in sicer samooskrba s svinjino.

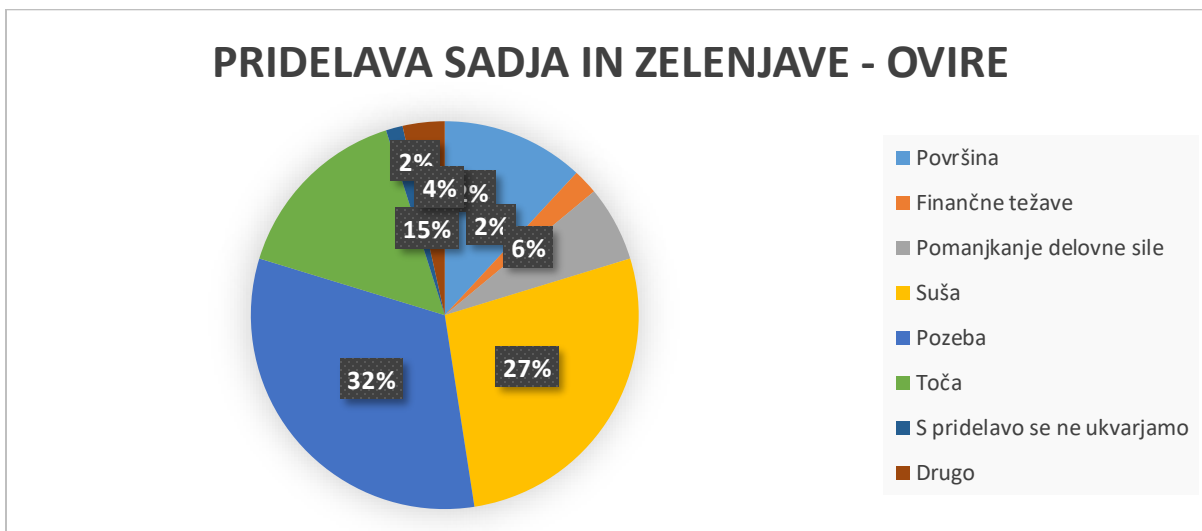
Vprašanje št. 5: Kolikšen delež površin namenite pridelavi sadja in zelenjave? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

Slika 14: Površine, namenjene pridelavi sadja in zelenjave.

V Žetalah skoraj 80 % anketiranih nameni pridelavi sadja in zelenjave manj kot 1 hektar površin. Znano je, da če želimo vrtičkati, potrebujemo na eno osebo za celo leto vsaj 20 m² površin. Delež tistih, ki se ne ukvarjajo s pridelavo sadja in zelenjave, in tistih, ki pridelavi namenijo več kot 5 hektarjev površin, je zelo nizek.

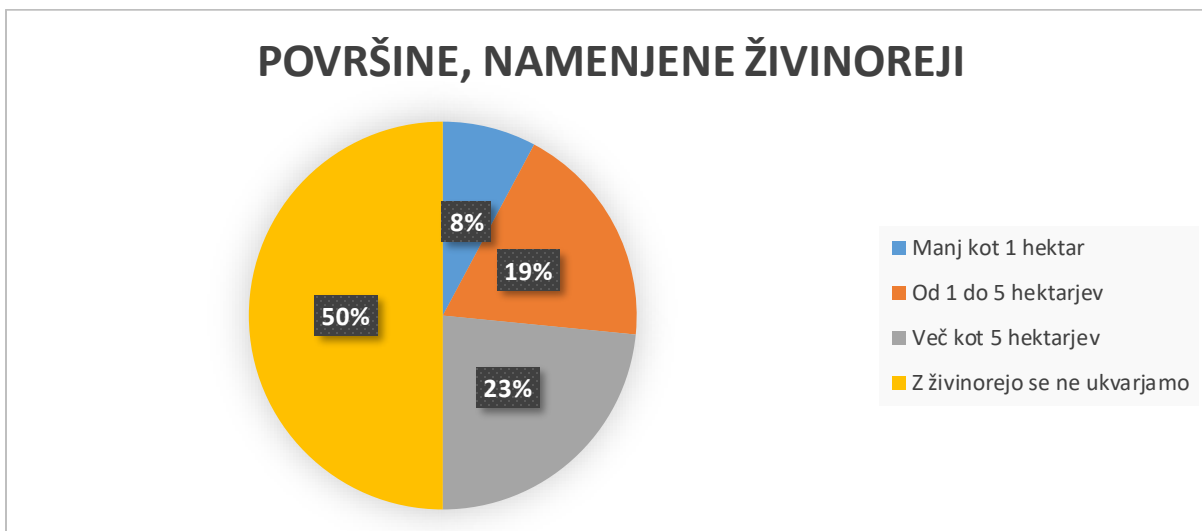
Vprašanje št. 6: Kaj vas ovira pri pridelavi sadja in zelenjave? Lahko obkrožite več odgovorov.

Slika 15: Pridelava sadja in zelenjave – ovire.

Večina anketiranih gospodinjstev se ukvarja s pridelavo sadja in zelenjave. Pri pridelavi sadja in zelenjave predstavljata za občane Žetal oviro predvsem pozeba in suša. V manjši meri toča in površina, zelo malemu deležu pa predstavljajo oviro pomanjkanje delovne sile, drugo in finančne težave.

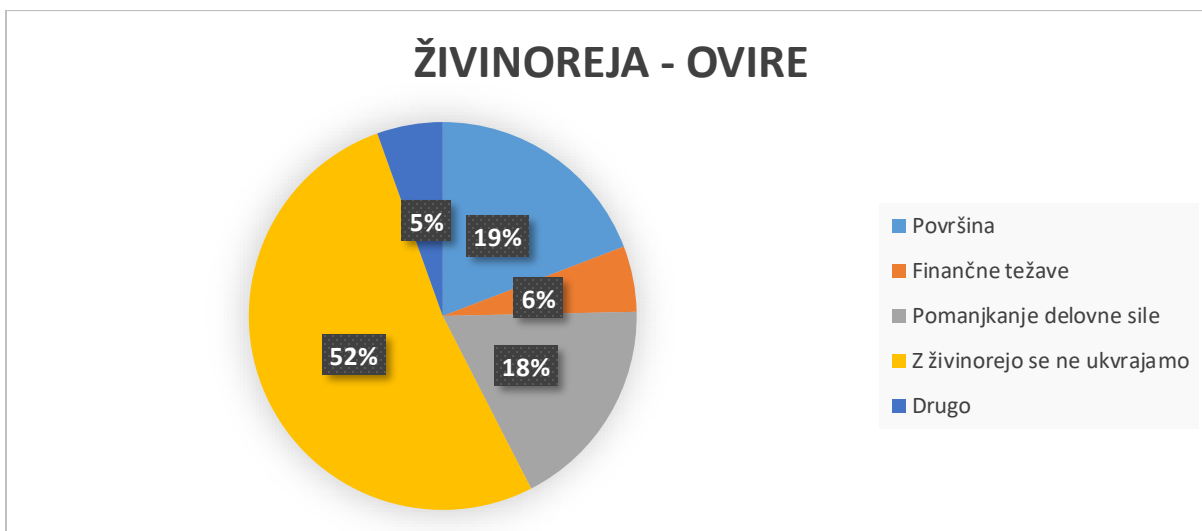
Vprašanje št. 7: Kolikšen delež površin namenite živinoreji? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

Slika 16: Površine, namenjene živinoreji.

Izmed vseh anketiranih gospodinjstev se kar polovica ne ukvarja z živinorejo, skoraj četrtina pa živinoreji nameni več kot 5 hektarjev površin.

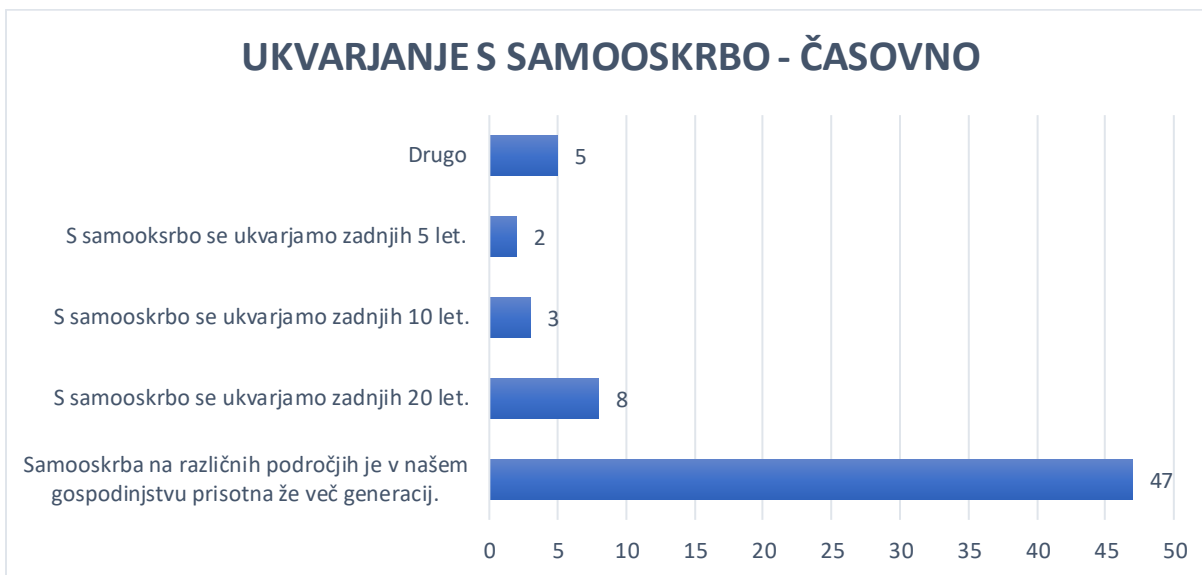
Vprašanje št. 8: Kaj vas ovira pri živinoreji? Lahko obkrožite več odgovorov.

Slika 17: Živinoreja – ovire.

Pomembna je ugotovitev, da pri živinoreji anketirane ovira predvsem pomanjkanje delovne sile, kar je najverjetneje vzrok, da se vedno manj ljudi ukvarja z živinorejo, saj ob službi in drugih obveznostih nimajo časa še za to dejavnost. Kljub temu da je v Žetalah veliko površin, ki bi lahko bile namenjene živinoreji, ima skoraj 20 % anketiranih težave s površinami. Zelo malo pa je tistih, ki bi jim oviro za živinorejo predstavljale finančne težave.

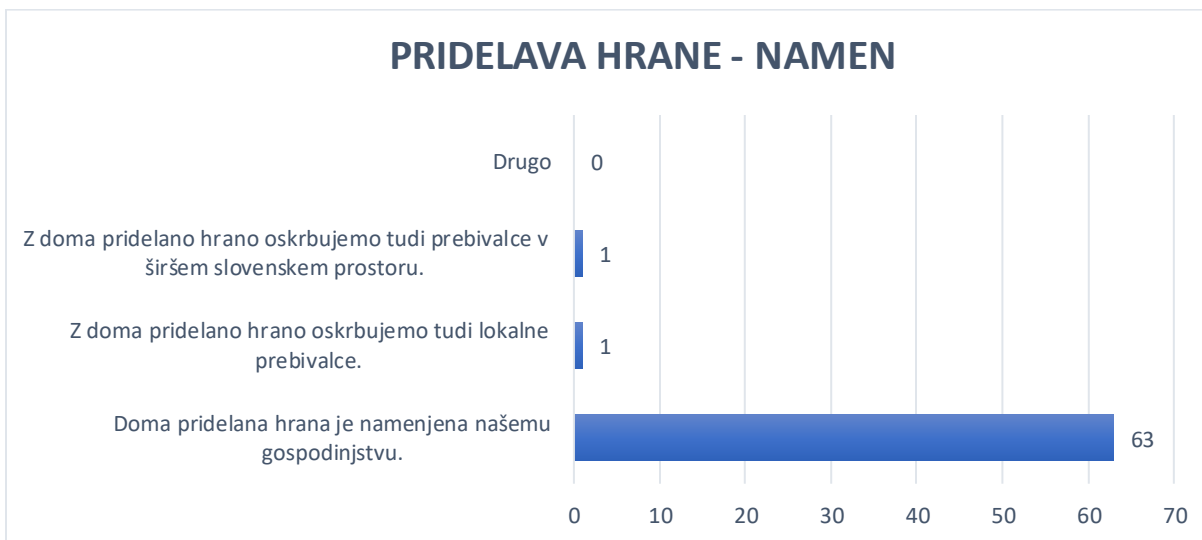
Vprašanje št. 9: Kako dolgo se ukvarjate s samooskrbo? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

Slika 18: Ukvarjanje s samooskrbo – časovno.

Pri večini anketiranih (47 od 65 anketiranih gospodinjstev) je samooskrba prisotna že več generacij, kar pomeni, da je samooskrba obravnavana kot tradicija, kar je zelo dobro, saj se tako ohranja število samooskrbnih gospodinjstev, hkrati pa se ohranja znanje in večdesetletne navade. Spodbuden podatek je tudi, da se povečuje tudi število tistih, ki so se s samooskrbo pričeli ukvarjati v zadnjih letih.

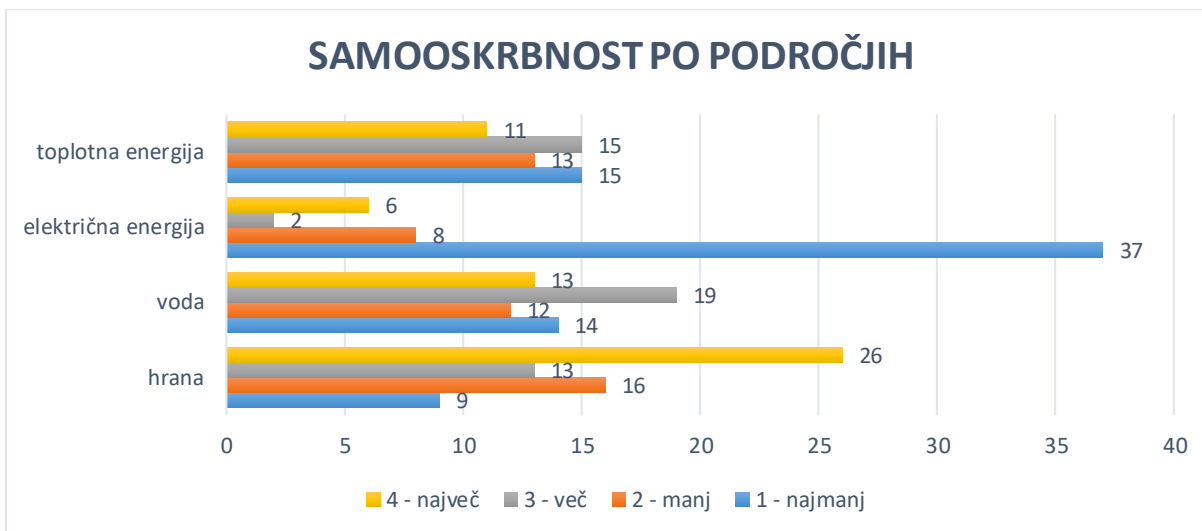
Vprašanje št. 10: Komu je namenjena hrana, ki jo pridelate doma? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

Slika 19: Pridelava hrane – namen.

Hrana, ki jo pridelajo občani Žetal, je v večini namenjena domačemu gospodinjstvu, saj 97 % anketiranih nameni hrano svojemu gospodinjstvu, kar posledično pomeni opuščanje potrošništva na področju prehranskih dobrin, saj večina pridelava hrano sama in tako ve, kaj jé.

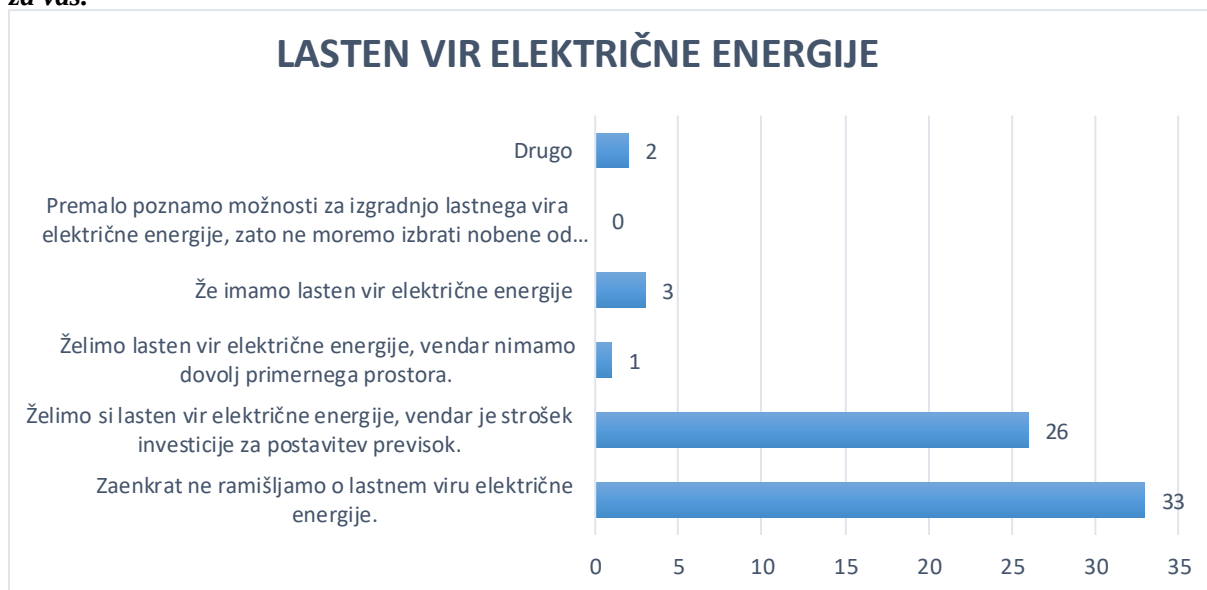
Vprašanje št. 11: Na katerem področju ste po vašem mnenju najbolj samooskrbni? 1 pomeni najmanj, 4 pa največ. Če ste z dvema surovinama približno enako samooskrbni, obe surovini označite s številko 1, tretjo surovino s številko 2, četrto surovino pa s številko 3.

Slika 20: Samooskrbnost po področjih.

Večina anketiranih meni, da so dobro samooskrbni na prehranskem področju, deloma na področju samooskrbe z vodo in s toplotno energijo, najslabše stanje samooskrbe pa je pričakovano na področju električne energije.

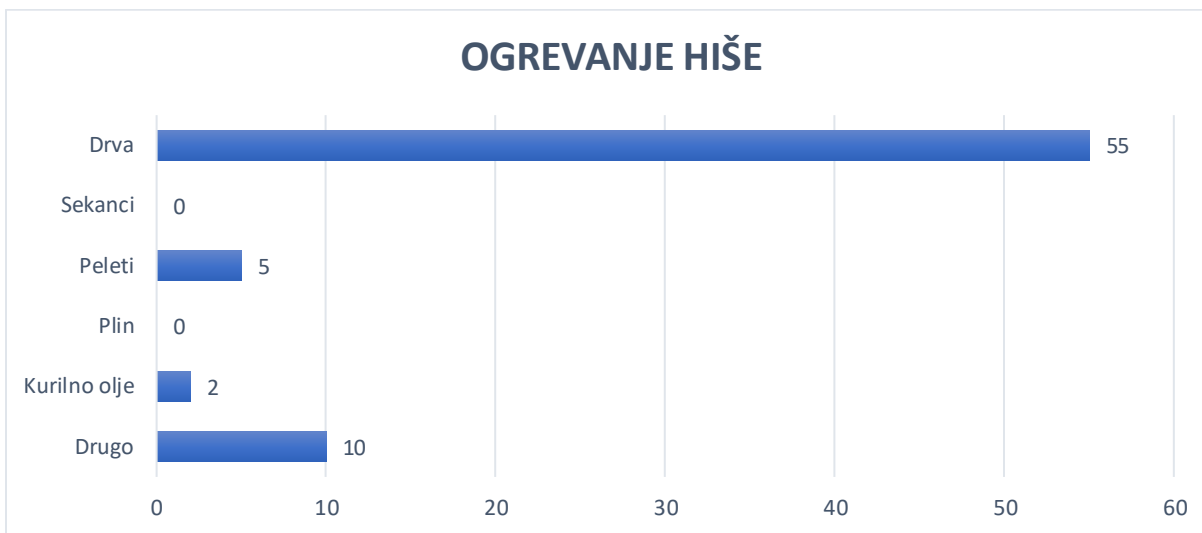
Vprašanje št. 12: Kolikšna je vaša želja po lastnem viru električne energije? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

Slika 21: Lasten vir električne energije.

Polovica anketiranih ne razmišlja o lastnem viru električne energije, preostanek pa si želi lasten vir energije ali pa ga že ima.

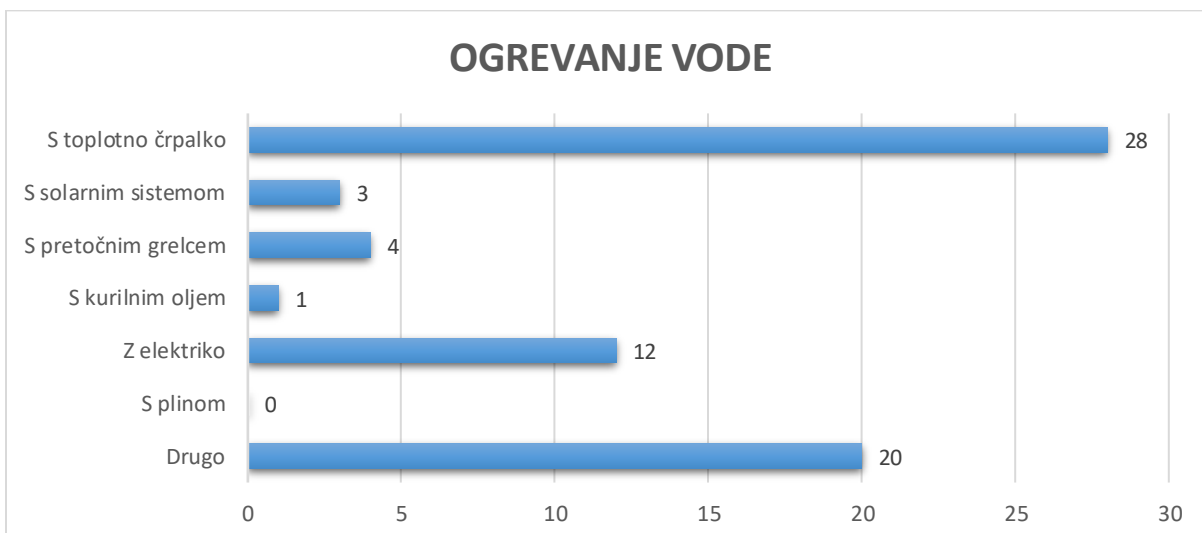
Vprašanje št. 13: S katerim energentom ogrevate hišo? Lahko obkrožite več odgovorov.

Slika 22: Ogrevanje hiše.

Največ anketiranih gospodinjstev se ogreva na drva. Občani si v večini toplotno energijo zagotovijo s pomočjo lastnih ali lokalnih obnovljivih virov. Občani Žetal smo v večini samooskrbni s toplotno energijo.

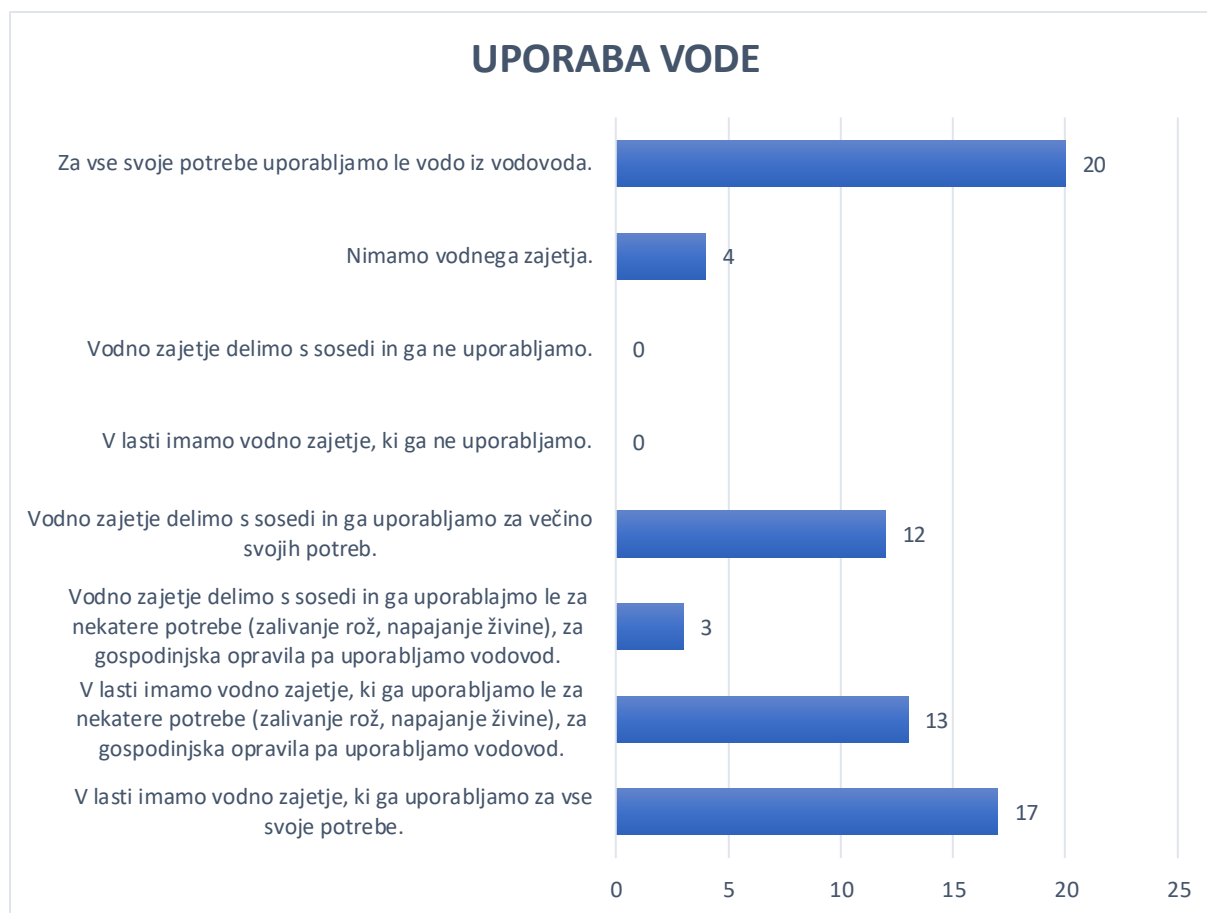
Vprašanje št. 14: Kako ogrevate vodo?

Slika 23: Ogrevanje vode.

Med gospodinjstvi prevladuje ogrevanje vode s toplotno črpalko, redko je ogrevanje vode s kurilnim oljem, solarnim sistemom in pretočnim grelcem. Kar 20 anketiranih je izbralo odgovor drugo (sistem, povezan s kurjavo na drva).

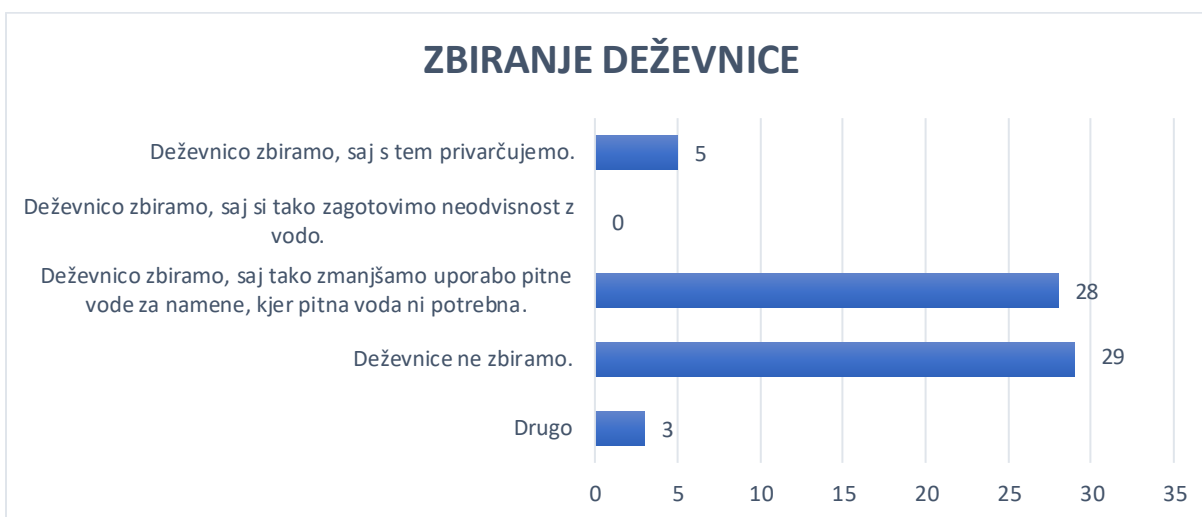
Vprašanje št. 15: Kakšno vodo uporabljate? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

Slika 24: Uporaba vode.

69 % anketiranih vodno zajetje (lastno ali deljeno) uporablja za svoje potrebe, 31 % pa uporablja vodo za vse svoje potrebe le iz vodovoda. Glede na slovensko povprečje lastnih virov (6,6 %) so Žetale visoko nad slovenskim povprečjem, kar nam predstavlja velik privilegij, da imamo lastno vodo, ki jo lahko uporabimo kadarkoli, tudi ko vodovod ni na voljo (npr. kontaminacija javne vode).

Vprašanje št. 16: Zbirate deževnico? Zakaj jo zbirate? Označite trditev, ki velja za vas.

Slika 25: Zbiranje deževnice.

Manj kot polovica anketiranih deževnice ne zbira, tisti, ki jo zbirajo, tako zmanjšajo porabo pitne vode za namene, kjer pitna voda ni potrebna. Tako varčujejo s pitno vodo, hkrati pa zmanjšajo stroške, ki nastanejo ob uporabi javnega vodovoda. Ti stroški so lahko zelo visoki glede na količino porabljene vode in glede na premer vodomera. (Glej Priloge – Cenik oskrbe s pitno vodo – Občina Žetale.)

Vprašanje št. 17: Prosimo, če ocenite in zapišete razmerje med porabo vode iz lastnega zajetja in vodovoda (npr. 60 : 40 pomeni 60 odstotkov iz lastnega zajetja in 40 odstotkov iz vodovoda).

Tabela 2: Razmerje med porabo vode iz lastnega zajetja in vodovoda.

LASTNO ZAJETJE : VODOVOD	ŠTEVILO IZBRANIH ODGOVOROV
10 : 90	4
20 : 80	9
40 : 60	6
50 : 50	2
60 : 40	4
70 : 30	3
80 : 20	6
90 : 10	5
0 : 100	16
100 : 0	5
95 : 5	2

Skoraj tretjina anketiranih uporablja za vse svoje potrebe vodo iz vodovoda, prevladujejo pa gospodinjstva, ki za svoje potrebe po vodi kombinirajo uporabo vodnega zajetja in vodovoda.

4 ZAKLJUČEK

Čeprav besedo samooskrba slišimo vedno pogosteje, tudi sami na začetku nisva dobro vedeli, kaj to dejansko pomeni. Porajala so se nama mnoga vprašanja, zato sva se odločili, da bova vse najino znanje in razumevanje, znanje s spleta ter iz knjig združili, nadgradili, razširili in vključili v raziskovalno nalogo.

Spoznali sva različne vrste samooskrb, zakaj so pomembne, katere samooskrbe so razširjene v Sloveniji, v občini Žetale, kjer živiva, in tudi po svetu. Ugotovili sva tudi, kakšne so prednosti in slabosti samooskrbe ter kaj vse vpliva na samooskrbo.

Anketirali sva občane Žetal in s pomočjo analize anketnih vprašalnikov izvedeli, kako je s samooskrbo v občini Žetale. Izvedeli sva, da je vedno manj ljudi zaposlenih v kmetijski dejavnosti in se zaposlujejo v okoliških podjetjih ali v storitvenih dejavnostih. To nam nakazuje pozitivno sporočilo, da bi bila stopnja samooskrbe v Žetalah precej višja, če bi ljudje imeli več časa oz. bi bili zaposleni v kmetijski dejavnosti.

Med občani je najbolj razširjena prehranska samooskrba, sledi ji samooskrba z vodo. Manj ugodno samooskrbno področje je energijska oskrba.

S prehransko samooskrbo se vse več ljudi ukvarja predvsem iz razloga, ker želijo uživati kakovostno in ekološko neoporečno hrano, kar je danes zelo pomembno. Le okoli 5 % je takih, ki se s samooskrbo ne ukvarjajo, pri večini pa je samooskrba prisotna že več generacij ali pa se z njo ukvarjajo že več let. Pridelavi sadja in zelenjave gospodinjstva večinoma namenjajo manj kot 1 hektar površin, ovirata pa jih predvsem pozeba in suša. Presenetljiv je podatek, da se polovica anketiranih gospodinjstev ne ukvarja z živinorejo, kar je za okolje Žetal nenavadno, saj so površine gotovo bolj primerne za živinorejo kot pa za poljedelstvo.

Večina anketiranih nima lastnega vira električne energije, veliko pa je takih, ki o njem razmišljajo in imajo zanj interes, vendar menijo, da je strošek investicije previsok. Stopnja te vrste samooskrbe bi se lahko ob pomoči in spodbudi občine znatno dvignila. Hiše v občini Žetale so predvsem ogrevane na drva, saj so Žetale precej gozdne.

Kljub visokemu deležu lastnih vodnih zajetij skoraj tretjina gospodinjstev uporablja vodo iz vodovoda, največ gospodinjstev pa kombinira uporabo vode iz vodovoda z vodo iz lastnega zajetja. Glede na slovensko povprečje je število lastnih vodnih zajetij v občini Žetale zelo visoko. Glede na to, da je na svetu mnogo ljudi, ki lahko pijejo le ustekleničeno vodo, se zavedava, kako zelo pomembna naravna danost so lastni vodni viri.

Glede na pridobljene podatke meniva, da so gospodinjstva v Žetalah zelo dobro samooskrbna in da trenutno stanje omogoča, da se samooskrbnost občanov na vseh področjih še izboljša. Meniva, da lahko na tem področju veliko prispeva občina in vsi občani. Meniva tudi, da samooskrba nima slabih lastnosti. S samooskrbo narodov bi lahko znatno zmanjšali število dobičkarjev, ki se okoriščajo na podlagi surovin in hrane, hkrati pa bi si zagotovili domačo, kakovostno, ekološko neoporečno hrano ter neodvisnost od trga. Prepričani sva, da so to največje prednosti samooskrbe.

Hipoteza 1: *V večini žetalskih gospodinjstev se poleg redne zaposlitve ukvarjajo z različnimi področji prehranske samooskrbe.*

V večini anketiranih gospodinjstev sta v povprečju v okoliških podjetjih in dejavnostih ali storitvenih dejavnostih zaposleni dve odrasli osebi. Kljub rednim službam pa se, razen nekaj izjem, večina ukvarja s prehransko samooskrbo. Presenetil naju je podatek, da se 50 % ukvarja z živinorejo ob zaposlitvi v drugi dejavnosti. Glede na to, da je malo takih, ki so zaposleni v kmetijskih dejavnostih, bi se stopnja samooskrbe lahko zvišala, če bi se več ljudi začelo samozaposlovati v kmetijskih dejavnostih. Gospodinjstva se ukvarjajo s prehransko samooskrbo predvsem iz razloga, da uživajo kakovostno hrano, kar kaže na ozaveščenost ljudi o ekološko neoporečni hrani in na željo po lastni pridelavi takšne hrane.

Hipoteza 1: **potrjena**

Hipoteza 2: *Prebivalci Žetal so najbolj samooskrbni na področju prehranske samooskrbe in oskrbujejo okolico, manj pa so samooskrbni z vodo ter energijo.*

Prebivalci Žetal smo dobro samooskrbni na različnih področjih prehranske samooskrbe, pri čemer prevladujeta dve vrsti samooskrbe, ki sta: samooskrba z zelenjavo in s sadjem, saj se 73 % vseh anketiranih ukvarja s pridelavo sadja in kar 95 % z zelenjavo. Večina gospodinjstev s pridelano hrano oskrbuje svoja gospodinjstva, okolice pa ne, saj jim je prioriteta kakovostna hrana in ne količina. Prav tako smo občani dobro samooskrbni na področju oskrbe z vodo, večina gospodinjstev poleg vode iz lastnega vodnega zajetja potrebe po vodi dopolnjuje z vodo iz vodovoda in deževnico. Na področju energijske oskrbe smo dobro samooskrbni s toplotno energijo, slabše pa z električno.

Hipoteza 2: **delno potrjena**

Hipoteza 3: *Žetalska gospodinjstva večinoma nimajo lastnih energijskih virov električne energije in interesa zanje.*

Večina gospodinjstev nima lastnih energijskih virov električne energije, kljub temu pa je interes za ureditev tega področja samooskrbe več kot 50 %. To je zelo dobra informacija, ki nam sporoča, da lahko slabše razvite dele, povezane s tem področjem, ob pomoči občine, razvijemo in tako dvignemo stopnjo samooskrbe na tem področju. Tako sva prvi del hipoteze 3 potrdili, drugi del pa ovrgli.

Hipoteza 3: **delno potrjena**

Hipoteza 4: *Večina gospodinjstev ima lastna vodna zajetja, ki jih aktivno uporabljajo.*

69 % anketiranih gospodinjstev ima lastna vodna zajetja ali zajetja, ki jih delijo s sosedi in jih tudi uporabljajo za večino svojih potreb, kar je zelo pomembno, saj imamo Žetalčani s tem velik privilegij, da imamo dostop do vode, tudi v primeru, če vode iz vodovoda iz različnih razlogov ne bi mogli koristiti. Preostala gospodinjstva za svoje potrebe uporabljajo le vodo iz vodovoda.

Hipoteza 4: **potrjena**

5 VIRI

5.1 S SPLETA

Bešak, N. (2018). Priročnik z navodili za izdelavo raziskovalne naloge.

[Priročnik_z_navodili_za_izdelavo_raziskovalne_naloge.pdf \(bistra.si\)](#)

Čebelarska zveza Slovenije. (b. d.). Med. [https://czs.si/content/C21](#)

Delo.si. (29. 09. 2013). Ko bo izginila zadnja čebela, bo ogrožen tudi človek.

[https://old.delo.si/druzba/panorama/ko-bo-izginila-zadnja-cebela-bo-ogrozen-tudi-clovek.html](#)

Deloindom. (27. 02. 2014). Moj zelenjavni vrt: Sistematični prvi koraki.

[https://deloindom.delo.si/zelenjavni-vrtovi/moj-zelenjavni-vrt-sistematicni-prvi-koraki](#)

Dominvrt.si. (29. 06. 2021). Kako začeti s samooskrbo? [https://www.dominvrt.si/roze-vrt/vrt/samooskrba.html](#)

Everyday health. (19. 05. 2021). What Is Self-Care and Why Is It so Important for Your Health?

[https://www.everydayhealth.com/self-care/](#)

ECE. (b. d.). Samooskrba. [https://www.ece.si/za-dom/energetske-resitve/soncne-elektrarne/samooskrba/](#)

Energija plus. (b. d.). Pogosta vprašanja in odgovori.

[https://www.energijaplus.si/soncnaelektrarna/pogosta-vprasanja-in-odgovori/](#)

I feel Slovenia: Uradni slovenski turistični portal. (b. d.). Slovenija – dežela zdravih in čistih voda.

[https://www.slovenia.info/sl/zgodbe/pitna-voda-bogastvo-slovenije](#)

Jovanović, S. (28. 11. 2018). Česa v Sloveniji pridelamo dovolj in česa ne. Dnevnik.si.

[https://www.dnevnik.si/1042848303](#)

Komunala Ptuj. (b. d.). Vodooskrba – cenik. [https://www.komunala-ptuj.si/vodooskrba/vodooskrba-cenik/](#)

Mlad.si. (22. 04. 2020). Lučka Kajfež Bogataj: »Človeštvo je v globalnem smislu možno radikalnih zasukov«.

[https://www.mlad.si/blog/svetovnidanzemlje2020/](#)

Naša super hrana. (13. 07. 2016). Kaj o vašem krožniku pravi statistika?

[https://www.nasasuperhrana.si/clanek/kaj-o-vasem-krozniku-pravi-statistika/](#)

NLZOH. (b. d.). Pitne vode. [https://www.nlzoh.si/storitve/vode/pitne-vode/](#)

Ogrinc, N. (b. d.). Lokalna trajnostna prehranska samooskrba. [https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201303786.pdf](#)

Prlekija on net. (24. 02. 2017). Po desetletju bodo kmetje spet posejali sladkorno peso.

[https://www.prlekija-on.net/lokalno/14019/po-desetletju-bodo-kmetje-spet-posejali-sladkorno-peso.html](#)

RTV SLO. (b. d.). Stanje samooskrbe. [https://www.rtvlo.si/tv/info/ekstravisor/samooskrba/stanje-samooskrbe/526829](#)

SURS. (6. 10. 2021). Končna raba energije je bila v letu 2020 za 9 % manjša kot v 2019.

[https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9884](#)

SURS. (b. d.). Občina Žetale. [https://www.stat.si/obcine/sl/Municip/Index/207](#)

SURS. (11. 11. 2021). Stopnja samooskrbe v Sloveniji v 2020 najvišja pri jajcih, 95-odstotna, najnižja pa pri sadju, 36-odstotna. [https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9954](#)

SOLINE Pridelava soli d.o.o. (b. d.) Piranska sol. [https://www.soline.si/solinarstvo/piranska-sol-2](#)

Varčujem z energijo. (5. 07. 2021). Samooskrba z vodo z zbiranjem deževnice. <https://www.varcevanje-energije.si/bio-cistilne-naprave/samooskrba-z-vodo-z-zbiranjem-dezevnice.html>

5.2 KNJIŽNO GRADIVO

Videmšek, B. (2020). Plan B pionirji boja s podnebno krizo in prihodnost mobilnosti. Ljubljana: Založba UMco.

6 PRILOGE

6.1 ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani!

Sva učenci 9. razreda Osnovne šole Žetale in pripravljava raziskovalno nalogo na temo samooskrbe. Ena od mnogih definicij samooskrbe pravi "Samooskrba je oskrba samega sebe s potrebščinami (hrana, voda, energija), ki so nujno potrebne za življenje. Vrste samooskrbe so: lokalna prehranska samooskrba, samooskrba z električno energijo, vodo, mlekom, mesom, zelenjavo, s sadjem, z vinom, oljem, žiti, medom, s soljo, sladkorno peso ..."

Prosim vas, da odgovorite na zastavljena vprašanja in izrazite realne podatke ter nama tako pomagate pri raziskovalni nalogi, da bova čim natančneje ugotovili, kakšno je stanje samooskrbe v naši občini.

1. V tabelo vpišite število članov vašega gospodinjstva glede na status.

Število članov gospodinjstva	
OD TEGA:	
Zaposleni v okoliških podjetjih ali storitvah	
Samozaposleni v domači kmetijski dejavnosti	
Samozaposleni v drugih dejavnostih	
Brezposelni	
Predšolski otroci	
Osnovnošolci	
Dijaki in študenti	
Upokojenci	

2. Kakšno je vaše poznavanje področij samooskrbe? S križcem označite, kar najbolj velja za vas.

	Zelo dobro poznamo to samooskrbno področje	Smo že slišali za to samooskrbno področje, vendar ga ne poznamo dobro	Ne poznamo in še nismo slišali za to samooskrbno področje
Samooskrba z električno energijo			
Samooskrba s toplotno energijo			
Samooskrba z vodo			
Prehranska samooskrba			

3. Se ukvarjate s samooskrbo na različnih področjih in zakaj? Obkrožite trditev, ki najbolj velja za vas.

S samooskrbo na različnih področjih se:

- a) ukvarjamo, ker nas z njo povezuje tradicija.
- b) ukvarjamo, ker bo zaradi globalnega segrevanja takšen način oskrbe v prihodnosti nujen.
- c) ukvarjamo, ker želimo uživati kakovostno hrano.
- d) ne ukvarjamo.

4. S katerimi vrstami samooskrbe se ukvarjate pri vas doma? Lahko obkrožite več odgovorov.

- a) Samooskrba s sadjem.
- b) Samooskrba z zelenjavo.
- c) Samooskrba z vinom.
- d) Samooskrba z oljem.
- e) Samooskrba z mlekom.
- f) Samooskrba z žiti.
- g) Samooskrba z govedino.
- h) Samooskrba s svinjino.
- i) Samooskrba s perutnino.
- j) Samooskrba z drobnico.
- k) Samooskrba z medom.
- l) Samooskrba z električno energijo.
- m) Samooskrba s toplotno energijo.
- n) Samooskrba z vodo.
- o) Drugo: _____

5. Kolikšen delež površin namenite pridelavi sadja in zelenjave? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

- a) Manj kot 1 hektar.
- b) Od 1 do 5 hektarjev.
- c) Več kot 5 hektarjev.
- d) Sadja ali zelenjave ne pridelujemo doma.

6. Kaj vas ovira pri pridelavi sadja in zelenjave? Lahko obkrožite več odgovorov.

- a) Površina.
- b) Finančne težave.
- c) Pomanjkanje delovne sile.
- d) Suša.
- e) Pozeba.
- f) Toča.
- g) S pridelavo se ne ukvarjamo.
- h) Drugo: _____

7. Kolikšen delež površin namenite živinoreji? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

- a) Manj kot 1 hektar.
- b) Od 1 do 5 hektarjev.
- c) Več kot 5 hektarjev.
- d) Z živinorejo se ne ukvarjamo.

8. Kaj vas ovira pri živinoreji? Lahko obkrožite več odgovorov.

- a) Površina.
- b) Finančne težave.
- c) Pomanjkanje delovne sile.
- d) Z živinorejo se ne ukvarjamo.
- e) Drugo: _____

9. Kako dolgo se ukvarjate s samooskrbo? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

- a) Samooskrba na različnih področjih je v našem gospodinjstvu prisotna že več generacij.
- b) S samooskrbo se ukvarjamo zadnjih 20 let.
- c) S samooskrbo se ukvarjamo zadnjih 10 let.
- d) S samooskrbo se ukvarjamo zadnjih 5 let.
- e) Drugo: _____

10. Komu je namenjena hrana, ki jo pridelate doma? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

- a) Doma pridelana hrana je namenjena našemu gospodinjstvu.
- b) Z doma pridelano hrano oskrbujemo tudi lokalne prebivalce.
- c) Z doma pridelano hrano oskrbujemo tudi prebivalce v širšem slovenskem prostoru.
- d) Drugo: _____

11. Na katerem področju ste po vašem mnenju najbolj samooskrbni? 1 pomeni najmanj, 4 pa največ. Če ste z dvema surovinama približno enako samooskrbni, obe surovini označite s številko 1, tretjo surovino s številko 2, četrto surovino pa s številko 3.

___ hrana

___ voda

___ električna energija

___ toplotna energija

12. Kakšna je vaša želja po lastnem viru električne energije? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

- a) Zaenkrat ne razmišljamo o lastnem viru električne energije.
- b) Želimo si lastni vir električne energije, vendar je strošek investicije za postavitve previsok.
- c) Želimo si lastni vir električne energije, vendar nimamo dovolj primerne prostora.
- d) Že imamo lasten vir električne energije.
- e) Premalo poznamo možnosti za izgradnjo lastnega vira električne energije, zato ne moremo izbrati nobene od zgoraj ponujenih možnosti.
- f) Drugo: _____

13. S katerim energentom ogrevate hišo? Lahko obkrožite več odgovorov.

- a) Drva.
- b) Sekanci.
- c) Peleti.
- d) Plin.
- e) Kurilno olje.
- f) Drugo: _____

14. Kako ogrevate vodo?

- a) S toplotno črpalko.
- b) S solarnim sistemom.
- c) S pretočnim grelcem.
- d) S kurilnim oljem.
- e) Z elektriko.
- f) S plinom.
- g) Drugo: _____

15. Kakšno vodo uporabljate? Obkrožite trditev, ki velja za vas.

- a) V lasti imamo vodno zajetje, ki ga uporabljamo za vse svoje potrebe.
- b) V lasti imamo vodno zajetje, ki ga uporabljamo le za nekatere potrebe (zalivanje rož, napajanje živine), za gospodinjska opravila pa uporabljamo vodovod.
- c) Vodno zajetje delimo s sosedo in ga uporabljamo le za nekatere potrebe (zalivanje rož, napajanje živine), za gospodinjska opravila pa uporabljamo vodovod.
- d) Vodno zajetje delimo s sosedo in ga uporabljamo za večino svojih potreb.
- e) V lasti imamo vodno zajetje, ki ga ne uporabljamo.
- f) Vodno zajetje delimo s sosedo in ga ne uporabljamo.
- g) Nimamo vodnega zajetja.
- h) Za vse svoje potrebe uporabljamo le vodo iz vodovoda.

16. Zbirate deževnico? Zakaj jo zbirate? Označite trditev, ki velja za vas.

- a) Deževnico zbiramo, saj s tem privarčujemo.
- b) Deževnico zbiramo, saj si tako zagotovimo neodvisnost z vodo.
- c) Deževnico zbiramo, saj tako zmanjšamo uporabo pitne vode za namene, kjer pitna voda ni potrebna.
- d) Deževnice ne zbiramo.
- e) Drugo: _____

17. Prosimo, če ocenite in zapišete razmerje med porabo vode iz lastnega zajetja in vodovoda (npr. 60 : 40 pomeni 60 odstotkov iz lastnega zajetja in 40 odstotkov iz vodovoda).

Lastno zajetje	Vodovod

Prišli ste do konca anketnega vprašalnika. Iskreno se vama zahvaljujemo, da ste si vzeli čas, rešili vprašalnik in nam s tem zelo pomagali.

6.2 CENIK OSKRBE S PITNO VODO OD 1. 11. 2019 – OBČINA ŽETALE

Ptuj, november 2019

KOMUNALNO PODJETJE PTUJ D.O.
Puhova ulica 10, SI - 2250 Ptuj, Slovenija

CENIK OSKRBE S PITNO VODO od 01.11.2019 OBČINA ŽETALE

OSKRBA S PITNO VODO				
CENA OSKRBE S PITNO VODO		NETO	9,5% DDV	OSKRBA S PITNO VODO z DDV - EUR/mesec
- vodarina		0,7931	0,0753	0,8684
OMREŽNINA				
premer vodometra / faktor		Cena **		
DN ≤ 20		NETO - EUR/mesec	9,5% DDV	OMREŽNINA z DDV - EUR/mesec
(faktor 1)		5,3808	0,5112	5,8920
20 < DN ≤ 40		16,1424	1,5335	17,6759
(faktor 3)				
40 ≤ DN < 50		53,8079	5,1118	58,9197
(faktor 10)				
50 ≤ DN < 65		80,7119	7,6676	88,3795
(faktor 15)				
65 ≤ DN < 80		161,4238	15,3353	176,7590
(faktor 30)				
80 ≤ DN < 100		269,0396	25,5588	294,5984
(faktor 50)				
100 ≤ DN < 150		538,0793	51,1175	589,1968
(faktor 100)				
150 ≤ DN		1.076,1586	102,2351	1.178,3937
(faktor 200)				

Cenik je oblikovan v skladu:

* z Uredbo o metodologiji za oblikovanje cen obveznih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. l. RS št. 87/2012),
** s sklepom št. 032-004/2018-I Občinskega sveta Občine Žetale z dne 25.10.2019.

Komunalno podjetje Ptuj d.o.o.

MAPAS/CENIKI 2019/VODAZETALE/ObčinaŽetale/Cenik oskrbe s pitno vodo od 1.11.2019